1890 HUSZONNEGYEDIK ÉVFOLYAM. 89. SZÁM. BUDAPEST, HÉTFŐ, MÁRCZIUS 31.

SZERKESZTŐSÉG
BUDAPEST, IV. KECSKEMÉTI-UTCZA 6. SZ.
KÉZIRATOKAT NEM KÜLDÜNK VISSZA.
CSAK BÉRMENTES LEVELEKET FOGADUNK EL.
ELŐFIZETÉSI DIJ:
Vidékre postán v. helyben házhoz hordva
Egy évre . . . . 20 frt. | Egy negyedévre . . 5 frt.
Egy fél évre . . 10 frt. | Egy hóra . . 1 frt 80 kr.
Külföldre: 3 hóra Németországba 8 frt 30 kr. Franczia-, Olasz, Orosz-, Török-, Görög-, Spanyolországokba, Svájcz-, Románia- és Szerbiába, valamint amaz országokba, melyek a postaszerződéshez tartoznak, negyedévre 9 frt 20 kr.
Egy szám ára helyben 6 kr., vidéken 7 kr.

EGYETÉRTÉS

KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, IV., KECSKEMÉTI-UTCZA 6. SZ.
HIRDETÉSEKET ÉS NYILTTÉRRE VALÓ KÖZLEMÉNYEKET FELVESZ A KIADÓHIVATAL
PÁRISBAN *függetlenül*:
John, F. Jones & Cie, 31 biz. Faub. Montmar.
Frankfurtban a/M.: Daube G. L. és Társa.
Bécsben: Mosse Rudolf Seilerstätte Nr. 2.
Hanzenstein és Vogler, I., Wallfischgasse 10.
Oppelik A., Stubenbastei Nr. 2.
Schalek Henrik, I., Wollzeile Nr. 14.
Herndl Alajos, I., Wollzeile Nr. 25.
Daube G. L. és Társa, I., Wollzeile Nr. 12.
Dukes Miksa, I., Riemergasse Nr. 12.
Danneberg J., Riemergasse Nr. 13.
Stern Móritz, I., Wollzeile Nr. 22.
és valamennyi hirdetési iroda.

Budapest, márcz. 30.

Bismarck herczeg, a volt kanczellár, Németországnak legnagyobb és példátlanul ünnepelt férfia, a mai éjszakát már friedrichsruhi hajlékában tölti, miután elbucsuzott uralkodójától, a birodalom fővárosától és — mint saját lapja kifejezi — «bejelentette távozását» az ő boldogult uránál, a Charlottenburgban nyugvó Vilmos császárnál is. A kibékülés közte és a fiatal császár közt, ugy látszik, teljes volt, s ma már kétségbevonják, hogy visszautasitotta volna vagy csak akarta volna is visszautasitani a lauenburgi herczegi czimet. Legfölebb csak — ugy hiszik — ostentative nem fogja viselni. Hogy a császár mennyire iparkodik a Bismarck név iránt való tiszteletét mindenkép kifejezésre juttatni, mutatja Herbert gróftól való elbucsuzása is, melyről mult éjjeli táviratainak szóltak s mely alkalommal a volt kanczellár fiát megölelte és megcsókolta. Még egy nagy, általános tüntetés Friedrichsruhban s azzal lezáródik — legalább egyelőre — Németországnak és Európának Bismarck-korszaka s a német birodalom és a világ áttér a napirendre.

Legtöbbet foglalkoznak Bismarck visszalépésének jelentőségével kétségkivül az *orosz* lapok. Legujabban az orosz kanczellária brüsszeli lapja a *Nord* szólal meg, ezeket irván: Ha majd az emez esemény által előidézett izgatottság lecsillapul, szemlélőkő valóságként ez fog mutatkozni: II. Vilmos ura a bel- és a külpolitikának. A belpolitikát nyilván változatlanul fogják folytatni, de nem ugyanazokkal az eszközökkel. A külpolitika is ugyanaz fog maradni főbb vonalaiban, vagyis a *béke fentartásában*, de egyszerűsiteni fogják. Bismarck a maga böles előrelátásában sokszorosan bonyolul szálakból olyan hálót szött, mely embereket és dolgokat font egybe. E hálónak egy része legalább széttépődött. A fejedelmi politika, természeténél fogva, egyszerűbb. Európának hozzá kell majd törődnie a II. Vilmos személyes politikájával. — Ugyane lapnak egy pétervári sugalmazott levele azt mondja, hogy ott Bismarck visszalépése eleinte mély és szomoru benyomást tett, mert az orosz közönség Bismarckban az európai béke legjobb támaszát látja; de az aggodalmak csakhamar megszüntek ama hidegvérüségnél fogva, a melylyel minden orosz ember a veszedelmet nézi, s mert az a meggyőződés uralkodik, hogy *Németország békepolitikája nem igen fog lényeges változást szenvedni*, minthogy II. Vilmos császár a kanczellárpolitika szellemében fog tovább uralkodni.

Olaszországban meglehetősen érezhetővé válik Bismarck visszalépése, annyiban, hogy a hatalmas német kanczellár távoztával Crispi kormányelnök jóformán elvesztette azt a bizonyos presztiget, melyet neki Bismarck barátsága adott s mely őt a Németországgal való szövetség kötelékénél fogva szinte nélkülözhetetlenné tette Olaszország kormányának az élén. Az első aggasztó jelenség, mely vészt gyüjtött a kormány feje fölé az volt, hogy *Nicotera* Nápolyban *Maglianival* és *Tajanival* uj ellenzéki párt szervezését inditotta meg, mely e triumvirátus vezetése alatt sok bajt okozhat a kabinetnek. Pár nap óta aztán a legzavarosabb hirek keringtek. Beszéltek a képviselőház közelebbi feloszlatásáról, *Seismit-Doka*, *Micelli* és *Giolitti* miniszterek visszavonulásáról, *Crispinek* Maglianival folytatott alkudozásairól, sőt egy Magliani féle kabinet alakításáról is, minthogy Crispinek a koronával szemben állitólag tarthatatlan lett az állása, mert a képviselőház feloszlatása csak azzal a feltétellel engedtetett meg neki, hogy előbb bocsássa el a kabinetből azokat, kiknek tevékenységére a radikális párt számit. Mindeme hireknek egy részét határozottan tagadják, de tagadhatatlanul kellemetlen helyzetről tesznek ezek tanuságot, ha csak részben a valónak is. A *Fanfulla* azt a tanácsot adja Crispinek, hogy kövesse a Depretis példáját s tolja a kabinet sulypontját jobbfelé, a hol biztos támaszt fog találni egy erős, a közjót előmozditó kormány számára, a külügyi hivatalt pedig bizza más emberre, mert ellenkezik az alkotmány szellemével és az államfő méltóságát sértő önuralomra emlékeztet az, ha egyes ember három hivatallal rendelkezik.

Oroszországban a forradalmi propaganda egyre jobban terjed az *egyetemi diákok* révén, kiknek proklamácziói, melyek a zsarnoki uralom ellen szólnak s sajtó-, szólás- és vallásszabadságot követelnek, töménytelen számban vannak elterjedve a népben. Nem csupán a pétervári, moszkvai és kharkovi főiskolákon, hanem a kazáni, kievi és odesszai összes fakultásokon is kitörtek a mozgalmak, melyek következtében már majdnem ezer diákot vetettek börtönbe. Az egyetemi városokban a rendőrség éjjel-nappal őrködik, s a katonaság is mindenütt készen áll, hogy a kitörendő nagyobb zavargásokat elnyomja. Az elkeseredés olyan nagy, a milyen évek óta nem volt, s mióta a szibériai atrocitások földeritésével az európai s nevezetesen az angol sajtó oly buzgón foglalkozik, a müveltebb orosz osztályokban általánosabbá kezd válni a megdöbbenés és a visszatetszés a hivatalos világ szörnyü önkénykedése, igaztalansága és kegyetlensége ellen. Hogy a mozgalmak hova fognak vezetni, az még kiszámithatatlan, de nincs kizárva, hogy megbénitják Oroszországnak kifelé való erejét.

A szerb lapok támadásaira felelve, a szófiai *Bulgária* ezt irja: Be van bizonyitva, hogy a szerb radikálisok, mint orosz marionettek *összeütközést* akarnak előidézni, melynek *háboru* legyen a következménye és *bosszu Szlivniczáért*. Bulgária, jóllehet inkább csak *gazdasági haladásra* törekszik és Európát nem akarja haszontalanul nyugtalanitani, még is *fel fogja venni a kesztyüt*, ha ez kikerülhetetlen lenne. *Bulgária nem fél a háborutól, Szlivnicza megmutatta a szerbek igazi erejét*, és Bulgária reményli, hogy a mint az 1885-iki háboru vérrel pecsételte meg az uniót, az 1890-iki háboru a *függetlenséget* s talán — területnagyobbodást is fogja neki meghozni. Ez utóbbi annál könnyebben meglehet, mert most már nincs Khevenhüller, a ki Szerbiát megmenteni sietne.

A berlini konferenczia.

— Az *Egyetértés* tudósitójától. —

Berlin, márcz. 29.

Az a nemzetközi konferenczia, a melyre mintegy három hét óta Európa szeme kiváncsian tekint: az első nemzetközi munkásvédő konferenczia ma teljes befejezést nyert, — a német császári kanczelláli palota termei ujból becsukódnak, mig ismét más kongresszus eszméje nem vettetik föl.

Három heti tanácskozás után hazatérnek a különböző államok képviselői, referálandók kormányaiknak, melyeknek fenn van tartva a végső elhatározás — a konferenczia határozatainak elfogadása vagy elvetése.

A konferenczia — nem lévén kötelező határozatok hozatalára jogosult, csak *óhajtás* gyanánt fejezte ki a szükséges teendőket. Ezen óhajok egész terjedelmükben a következők:

I. Bányászat. 1. a) hogy az életkor, melyben a gyermekek a földalatti bányamunkához bocsáttatnak, fokozatosan emeltessék; ha a tapasztalat ezt lehetővé teszi, ugy hajlandó, hogy minimum gyanánt a betöltött 14 év állapittassék meg. Mindazonáltal a déli államokra nézve már a betöltött 12. év állapittassék meg ezen minimum gyanánt; b) hogy a nők teljesen eltiltassanak a földalatti munkától; 2. hogy a munkaidő leszállittassék, ha a bányászati tudomány elégtelennek bizonyulna arra, hogy a bányából eltávolitsa azon veszélyeket, melyek vagy a bányák természetéből vagy balesetekből erednek. Minden államnak feladata leend, ezen czél elérése érdekében a szükséges intézkedéseket megtenni, — akár törvényhozási, akár rendeleti uton, akár pedig a munkaadó s munkás kölcsönös megállapodása által, — végül minden más oly módon, mely az illető állam viszonyainak és szokásainak megfelel. 3. Óhajtandó, hogy: a) a munkás életbiztonsága és egészsége minden kitelhető módon fokoztassék s az ebbeli intézkedések fölötti felügyeletet az államhatalom gyakorolja; b) a bányamunkák vezetése kizárólag oly egyénekre bizassék, kik nemcsak gyakorlati ismeretekkel birnak, hanem egyuttal beigazolhatják tudományos kiképzésöket; c) az érintkezés a munkálatokat vezető bányászati mérnökök s a munkások között a lehető leggyakoribb legyen, hogy a kölcsönös bizalom és tisztelet fokoztassék; d) hogy azon intézkedések — minden egyes ország szokásaihoz képest szervezve — melyeknek czélja, megóvni a munkást és családját a betegség, baleset, munkaképtelenség, öregség és halál következményeitől, — mindmegannyi intézkedés, mely hivatva van a munkás sorsán javitani és őt ugyanakkor szorosabban füzi foglalkozásához mindinkább feljlesztessenek; e) kőszéntermelés folytonosságának biztositása, czéljából a munkás-lázadások keletkezésének eleje vétessék. Ugyanis a tapasztalat azt bizonyitja, hogy a munkáslázadások ugy kerülhetők ki legkönnyebben, ha oly esetekben, midőn a vitás kérdések nem egyenlithetők ki munkaadó és munkás között, mindkét fél önként veti magát alá egy választott bíróság határozatainak.

II. Vasárnapi munka. 1. Eltekintve a kivételektől s szükséges átmeneti intézkedésektől *óhajtandó*:

a) hogy hetenként egy napi munkaszünet adassék a pártfogolt munkásoknak;

b) hogy hetenként egy napi munkaszünet adassék valamennyi ipari munkásnak;

c) hogy ezen munkaszünet a pártfogolt munkásokra nézve a vasárnap legyen;

d) hogy ezen nap valamennyi ipari munkásra nézve a vasárnap legyen.

2. Kivételek engedélyezhetők:

a) azon üzemekre nézve, melyek a munka folytonosságát technikai okokból igényelik, vagy melyek a közönség részére oly fogyasztási czikket szolgáltatnak, melyeknek előállitása naponkint kivántatik;

b) azon üzemekre nézve, melyek természetüknél fogva csakis bizonyos évszakokban folytathatók, vagy a melyek természeti erők használatától függnek, — óhajtandó azonban, hogy még ezen üzemeknél is a munkások minden második vasárnapon szabadok legyenek.

3. Óhajtandó, hogy a kivételek, lehető egyöntetűség szempontjából, az érdekelt államok által közösen és egyetértőleg állapittassanak meg.

III. Gyermekek gyári munkája. Óhajtandó: a) hogy gyermekek, mielőtt bizonyos kort el nem értek, teljesen kizárassanak a gyári munkából;

b) hogy az emlitett kor általában 12 évben állapittassék meg, kivéve a déli államokat, melyekben e kor 10 évben állapitható meg;

c) hogy a kornak ily meghatározása legyen egyforma mindennemü gyári üzemre nézve s hogy kivételek e tekintetben ne tétethessenek;

d) hogy a gyermek mindenesetre a közoktatási szabályoknak már előlegesen megfelelt legyen;

e) hogy a gyermekek 12 éves koruktól betöltött 14 éves korukig sem éjjel, sem vasárnap ne foglalkoztassék;

f) hogy tényleges munkájuk naponta 6 óránál tovább ne tartson és legalább egy és fél órai szünetek által szakittassék félbe;

g) hogy a gyermekek az egészségre ártalmas vagy veszélyes foglalkozásokból vagy teljesen kizárassanak, vagy ilyeneknél csakis bizonyos megszoritásokkal alkalmaztathassanak.

IV. *Ifju munkások.* Óhajtandó:

a) hogy a mindkét nembeli fiatal munkások 14—16 éves korukban sem éjjel, sem vasárnap ne foglalkoztassanak;

b) hogy tényleges munkájuk 10 órán tul ne terjeszkedjék és legalább 1½ órai szünetek által szakittassék félbe;

c) hogy az egészségre ártalmas vagy veszélyes foglalkoztatások tekintetében bizonyos megszoritások létesittessenek;

d) hogy bizonyos iparágakra nézve kivételeknek lehessen helye:

e) hogy a 16—18 éves fiatal férfimunkások számára bizonyos védelem nyujtassék, és pedig:

1. a munkaidő-maximum,
2. az éjjeli munka,
3. a vasárnapi munka s
4. azon foglalkozások tekintetében, melyek az egészségre ártalmasak vagy veszélyesek.

V. *Nőimunka.* Óhajtandó:

a) hogy a 16 éven tuli nők a gyári üzemben sem éjjel, sem vasárnap ne foglalkoztassék;

b) hogy tényleges munkaidejök a napi 11 órát tul ne haladja és legalább 1½ órai szünetek által szakittassék félbe;

c) hogy bizonyos iparágakra nézve kivételeknek lehessen helye;

d) hogy az egészségre ártalmas, vagy veszélyes foglalkozások tekintetében megszoritások léptessenek életbe;

e) hogy a nőszemélyek szülés után 4 hétig gyári munkára ne alkalmaztassanak.

VI. *Végrehajtása a határozatoknak.* 1. A konferenczia határozatainak elfogadása a résztvett államok kormányainak van fenntartva. Ha ezek tekintetbe veszik ezen munkálatokat, akkor a következő eljárás ajánltatik:

a) a határozatok végrehajtását az illető állam kormánya által e czélra kinevezett alkalmas állami tisztviselők felügyelik, a kiknek azonban teljesen függetleneknek kell lenniök ugy a munkaadóktól, mint a munkásoktól;

b) ezen állami tisztviselők évenként jelentést tesznek kormányaikhoz, melyek mindenkor közlendők a képviselt államok kormányaival;

c) a képviselt államok kormányai, a mennyire lehet, egyöntetü alakban, időközönkint statisztikai adatokat gyüjtenek a munkásokra vonatkozólag;

d) ezen statisztikai adatok, valamint az erre vonatkozó netaláni törvények és rendeletek a konferenczián résztvett államok kormányai között kölcsönösen kicserélendők.

2. Óhajtandó, hogy a képviselve volt államok tanácskozása ismétlődjék, mely alkalommal közöljék egymással a jelen értekezlet határozatai fölötti észleleteiket és megbeszélés tárgyává tegyék, vajjon nem volna-e kivánatos azokat megváltoztatni vagy pedig kiegésziteni.»

Budapest, márcz. 30.

A fővárosi rendőrorvosi intézménynél az uj rendőrorvosoknak általunk is közlött kinevezése csak előhirnöke egy nagyobbszabásu személyváltozásnak. Néhány nap mulva az eddig alkalmazott rendőrorvosoknak ujabb beosztását fogja közölni a hivatalos lap, mire nehány nagyobb kerületnek, igy a VI—VII-iknek ketté osztása következik. A belügyminiszternek komoly elhatározása az, hogy a rendőrorvosi intézményt olyanná tegye, hogy meg is feleljen annak a fontos föladatnak, a melyért föllállittatott. A hozzá való alkalmas erők meg is vannak választva elég szerencsésen. De a vezetésben keresik az okát annak, hogy a modern államszervezetnek az a minden más országban kitünőleg bevált s nálkülözhetetlennek ismert intézmény nálunk már-már népszerütlenné vált. Hogy a rendőrorvosi intézmény mostani feje tudatában volna állása fontosságának, ezt eddigi müködésével egyátalán nem bizonyitotta be. Budapest közegészségi állapota ama részeiben, a melyek a rendőrorvosi intézmény illetékessége alá tartoznak, egyátalában nem mutatja azt a javulást, mely arányban állónak volna mondható a reá hozott áldozattal. Pedig a kerületi közegek csaknem kivétel nélkül buzgón járnak el föladatukban, csak a vezetés az, mely nem bir föladatának magaslatára emelkedni. Szápáry grófnak már föl van keltve ez irányban a figyelme s a bajon ott kiván segiteni, a hol a bajnak a gyökere van. Ugy halljuk, hogy a rendőrfőorvosi állásnak a rendelkezésre álló kiváló erők valamelyikével való helyettesitését tervezik s változástól sokat várnak az intéző körök.

VIDÉK.

* **A nagyváradi** szabadelvü párt bizalmi felirattal üdvözölve a bukott miniszterelnököt, tőle a következő választ kapta: Tisztelt Elnök ur! A nagyváradi szabadelvü párt hozzám intézett, irányomban tulságig kedvező iratát meghatottan köszönettel vettem. Midőn e köszönetemet kifejezem, reménylem nem veszik azt, — hogy irányukban hasonlót nem tehettem — megvetésnek azok, kiktől az ország más részeiből kaptam engemet hálára kötelező rokonszenves nyilatkozatokat. Minden helyre irni nem vagyok képes, és azt hiszem, osztják jó embereim országszerte, hogy szabad, sőt kell kivételt tennem szülővárosom és tisztelt választóim iránt. Kell tennem ezen kivételt nem a jövőre vonatkozó számitásból, mert hiszen ki tudja, mit hoz a jövő; de kell igenis azért, mert szülővárosom és annak szabadelvü pártja még több hálára kötelezett mint mások. Nem is irok többet, mert hiszen azt önök ugyis tudják, hogy valamint eddig, ugy ezentul is igyekezni fogok tőlem telhetőleg teljesiteni kötelességemet királyom, hazám és nemzetem iránt; tudják, hogy ugy mint eddig, ezentul is mindig szerencsésnek fogom magam tartani, ha szülővárosom jólétének előmozditására valamit tehetek. Soha kellőleg ki nem fejezhető köszönetem megujitása mellett tisztelettel vagyok Budapest, 1890. márczius 27-kén tisztelt elnök urnak kész szolgája, hive: *Tisza Kálmán.*

* **Az ujbányai** kerületben április 10-én lesz az uj képviselő választás, a melyet a kerület képviselőjének miniszterelnökké való kinevezése tett szükségessé. Választási elnök Tomcsányi Gyula kir. erdőmester, helyettese Petykó Elek kanonok. Helyettes elnökök Kachelman Károly gépgyáros és Ocsovszky Antal esperes. April 1-én 21 tagu küldöttség indul tisztelegni a választókerületből a kormányelnökhöz.

* **Hódmezővásárhely**, márcz. 30. A szabadelvüpárt *Dobosy* Lajos pártelnök elnöklete alatt ma népes értekezletet tartott, a melyen elhatározták, hogy Tisza Kálmánhoz bucsufeliratot, Szápáry Gyula gróf miniszterelnökhöz pedig üdvözlő feliratot fognak intézni.

Figyelmeztetjük és kérjük tisztelt előfizetőinket, a kiknek előfizetésük e hó végével lejár, hogy ujabb megrendeléseiket mielőbb megtenni méltóztassanak.

Lapunk előfizetési ára:

egy hóra	1 frt 80 kr.	hat hóra	10 frt
két hóra	3 frt 60 kr.	egész évre	20 frt
három hóra	5 frt — kr.		

Lapunk *mindennap*, tehát hétfőn és ünnepek után következő napokon is megjelen.

T. előfizetőink abban a kedvezményben részesülnek, hogy az «Ország-Világ» czimü legdiszesebb képes hetilapot 10 frt helyett 8 frtért, félévre 4 frtért, negyedévre 2 frtért kapják.

Az előfizető nevének, czimének, lakhelyének és az utolsó postának tiszta olvashatólag kiirását kérjük, hogy a lap szétküldésében hiba ne történjék.

Előfizetést a hó bármely napjától elfogadunk.

Régi előfizetőink legczélszerübben cselekszenek ha czimszalagjukat a posta-utalvány szélére ragasztva beküldik a kiadó-hivatalnak.

Az esetre, ha t. előfizetőink az előfizetési határidő lejárta előtt lakást változtatnak, az uj czim mellett a régit is kérjük velünk pontosan tudatni, mi által minden zavar vagy félreértés sokkal könnyebben elkerülhető.

Az előfizetési pénzek és posta-utalványok Budapestre az «Egyetértés» kiadóhivatalába (kecskeméti-utcza 6. szám alá) küldendők.

Az „Egyetértés“ kiadó-hivatala.

UJDONSAGOK.

— márcz. 30.

— ***Személyi hirek.*** *A király* a hadgyakorlatok Nagyváradon Schlauch Lőrincz püspök vendége lesz. Hire jár, hogy Vilmos német császár is elkiséri a királyt Nagyváradra. — *Vilmos* főherczeg tegnap ebédet adott, melyre az uralkodóház összes Bécsben időző tagjai hivatalosak voltak. — *Alfréd* herczegnek, az edinburgi herczeg fiának konfirmácziója Coburgban ma délben ment végbe a walesi herczeg és Ernő herczeg jelenlétében. — *Josipovich* Imre horvát miniszter Bécsben tartózkodik. — *Fraskovich* vezér állapotában ujabban aggasztó tünetek mutatkoznak, melyekből az orvosok vérmérgezésre következtetnek.

— **Gyönyörü szép virágvasárnapunk** volt az idén, a mi annál kedvesebb meglepetés számba mehetett, mert a holnapi nap, a nagyhét első napja, még beleesik a tavasz kezdetébe, márcziusba. Napsugaras ragyogó ég és fényes tavaszi levegő tette derültté egész nap a fővároros külső képét. Az emberek szinte özönlöttek az utczákra; az Andrássy-uton, a kör-utakon, a kerepesi-uton s általában mindenütt, a hol forgalmi fővonal huzódik, valóságos tarka hullámként hömpölygött az emberáradat. Ma már tömegesen mutatta be a «szoczietás» a legujabb tavaszi divatot. A délelőtti órákban megtelt a váczi-utcza a rendes sétáló közönséggel, délután pedig, a ki csak tehette, kirándult a «zöld»-be. Igen, mert már erről is beszélhetünk. A gesztenyefák idebent, a városban, diónyi rügyeket eresztettek már, melyek szemmel láthatólag növekednek és fejlődnek a nagyszerü meleg időjárásban s közel vannak hozzá, hogy kipattanjanak. A korai cserje tele van mindenfelé zöld rügygyel s a városligetben, mely tömve volt ma emberrel, gyönyörü friss fü bársonyán pihent meg az utczák szürke kövezetéhez szokott tekintet. A városligeti tavon csónakok raja siklott végig egész nap s a boldog fiatalság idilli mulatozásától vált még vidámabbá az amugy is mosolygó természet. Tömve a lóvasuti kocsik; a villamos vasut alig győzte szállitani a kirándulókat, szóval az igazi tavasz elevensége látszott mindenütt. Pompás és valóban nagyvárosi képe volt az Andrássy-utnak meg a ligeti Stefánia-utnak. A két ut egész hosszában és szélességében telve volt ma délután szebbnél-szebb fogatokkal, mig az utak szélein a sétálók tarka tömege hömpölygött. Változatos, szingazdag, eleven kép volt ez, a mely szinte lelkesedésre ragadhatja a fővárosi embert, mert abban az élénk mozgalomban nyilvánult legigazabban Budapest nagyvárosi kifejlettsége.

— **Strossmayer kultusz Chikágóban.** A Chikágóban élő horvátok Strossmayer nevenapján feliratot intéztek hozzá, a melyben arról értesitették, hogy Strossmayer-klubot alakitottak, és egyuttal felkérték, hogy vállalja el a klubnak védnökségét. Az *Obzor* tegnapi száma közli a püspök válaszát, melyben a védnökséget elfogadja.

— **Lakoma Eötvös Károly és Friedmann tiszteletére.** Temesvári tudósitónk távirja: Eötvös és Friedmann Bernát tiszteletére ma este a helybeli ügyvédi és birói kar zártkörü lakomát rendezett a vigadó kis termében, melyen a fővárosi és helyi sajtó képviselői is megjelentek. A lakomán jelen voltak az ünnepelteken kivül Maly törvényszéki elnök, Gedeon ügyész, Hofbauer járásbiró, Szuló, Várnay kamarai elnökök, Mayer és Jakabfy birák, Mayer megyei főjegyző, Dobó főügyész. A lakoma számos toasztal volt füszerezve, melyeknek sorát *Eötvös* nyitotta meg, *Maly* elnökre emelvén poharát. Utánna Friedmann Temesvár városára, mint a királyi tábla leendő székhelyére, majd dr. Barta Ignácz ügyvéd apostrofálta Eötvöst, mint képviselőt, hogy annak idején Temesvár érdekei mellett szálljon sikra. Eötvös azzal felelt, hogy ő bizony ezt meg nem igér, feltétlenül, mert tudtával Temesvár bizonyosan kap táblát, feltétlesen azonban megigérheti, hogy ha akad valamely párton valaki, aki Temesvár ellen szóllana. Felköszöntőket mondtak még dr. Niamesny, Maly elnök, Szluó, utóbbi a sajtóra, melyeknek nevében Farkas Imre budapesti hirlapiró és Tábori helybeli szerkesztő szoltak.

— **Rézbőrüek az állatkertben.** A nagy közönség előtt ma mutatták be magukat elöször az állatkert exotikus vendégei, a sioux-indiánok. Azon a téren, a hol egymásután grönlandiak, singáliak és beduinok tanyáztak az utóbbi esztendőkben, most amerikai indus vigvamok állnak sorjában és félvad texasi bocker-lovakon nyargalnak az igazi öserdőbe való indián alakok. Az első előadás nagy publikumot csöditett az állatkertbe és nem volt senki, a ki bánta volna a pénzét, vagy idejét. Festői volt a vadak első felvonulása. Borzasszörü, de tüzes lovaikon elövágtatva ama szindus amerikai mesék hangulatát ébresztették ujra, a hol a vad indián csapat orozva megtámadja a fehérbőrüt s megskalpozza, ha a kezébe kerül meg azokat a képeket, melyeket a nagy Cooper festett az ő ragyogó könyveiben. Az indusokkal vagy harminez félvér mexikói van; egytől egyig marczona alakok, a kik pompásan ülik a lovat és járatosak a «vad Amerika» minden ügyességében, kezdve a vadlovak megfékezésétől a ló-lopásig és a hurokvetésig. A mai előadásra szóló hirdetések azt igérték, hogy Carver is bemutatja müvészetét. Ez lett volna a programm utolsó pontja; de az impresszárió nem valósithatta meg, mert Carver még nem érkezett Budapestre és csak holnap délelőttre várják. A közönség, melynek ez egy kis csalódást okozott, különben elégedetten távozott a két óráig tartó előadásról.

Rövid hirek. ***Beszterczebányán*** e hó 30-ikán egy szakaszvezető véletlenségből agyonlőtt egy közkatonát. — ***Rojko*** községben e hó 16-án nagy tüz volt, mely 17 lakóházat és 11 csürt elpusztitott. — ***Szászváros*** erdélyi községben a napokban egy sebestelyi zsidó tojáskereskedőt meggyilkoltak. Az egyik gyilkost elfogták. — ***Bieske*** fehérmegyei községben Hunyady Mihály felesuthi kocsis eddig ismeretlen okból meggyilkolt egy leányt, azután pedig felakasztotta magát. — ***Pisdory*** temesmegyei községben Buzási jómódu parasztlegény teljesen kirabolta a római kath. temetőlomot.

—

— **Viharos közgyülés.** A kereskedő ifjak önsegélyző egyesülete hosszu idő óta rendőrfelügyelet alatt tartja közgyüléseit. Torzsalkadások, veszekedésekkel akarják megbénitani az egylet némely tagjai annak működését s mindig elérnek annyit, hogy valami csattanós botránynyal vé zik a közgyülést. Ma sem volt különben. A Széchenyi-téri helyiségben tartották meg a közgyülést, melyre a rendőrség Diner Akos fogalmazót küldte ki. Ma az egyletnek volt tagjai vitték be a közgyülési terembe a botrányt. Ezek csaplak nagy lármát s csakis az egyesület elnökének Mauthner Adolfnak erélyes s a rendőrfogalmazó által kellően támogatott erélye gátolta meg a komolyabb kihágásokat. Végre távoztak a botránykoztatók s csendes mederben folyt le a közgyülés. Ideje volna már, hogy az egylet végezzen azokkal a turbulens elemekkel, melyek megbontották belső békéjét.

— **A hamis postautalványok ügye.** *Rohrer* János tudvalevőleg azt vallotta első kihallgatása alkalmával, hogy a csalás után szerzett pénzt elfizette és eldorbézolta. Ezt az állitását meghazudtolta sógora, *Bognár Papp* József, a ki egy boritékot adott át a rendőrségnek, melyet Rohrer János 27-én adott át neki megőrzés végett. A borítékban pedig volt 6 darab 50-es és 4 darab tizes bankó, azonkivül két darab bazilikasorsjegy, két darab vöröskereszt sorsjegy és három igérvény. Igy hát a postakincstár pénze nagyobb részében megkerült. *Karácsonyi* rendőrkapitány, a ki az idősb Rohrert Crnkovczeben letartóztatta, már visszatért Budapestre. Rohrer Károly akkor már rosszat sejtett s a jelek arra mutattak, hogy állomásáról (tudvalevőleg a Guttman-féle helyi érdekü vasut állomási felügyelője volt) szökni készül. Karácsonyi kapitány *Galicsics* Antal valpói polgármesterrel és két csendőrrel traissiure ült és Mihalicza felé indult Rohrer után. De már utközben találkoztak egy vonattal, melyen Rohrer hazafelé tartott. A valpói polgármester nyomban letartóztatta a csalót és átadta a két csendőrnek. A házkutatás, melyet ezután Rohrer lakásán tartottak, eredményében már ismeretes. Találtak 1312 frt készpénzt és több uj ékszert, azonkivül egy darabokra szakitott levelet, melyet Rohrer budapesti háziasszonyának akart elküldeni, értesitve őt, hogy szobáját rendelkezésére bocsátja, és kérve, hogy az esetleg czimére érkező leveleket küldje vissza, a honnan jöttek. Rohrert a letartóztatás után átadták az eszéki kir. törvényszéknek, mely kiszolgáltatta a budapesti rendőrségnek. A csaló beismerte, hogy ő irta a hamis utalványokat, s a bélyegzőt is ő rendelte meg, de a komáromi postakezelő névaláirását öcsese Rohrer János hamisitotta.

— **Felismert halott.** A Dunából tegnap délelőtt kifogott halottban *Trebisch* Zseni, 17 éves zalaszentgróti születésü cselédleányra ismertek, a ki a nagydiófa-utczában egy szalámi gyárosnál szolgált legutóbb, január 25-én nyomtalanul eltünt.

— **Agyonvert ember.** Megemlékeztünk a minap *Hurina* György eseléről, a ki a minap egy rendőr elől menekülve, elbukott az utczán és állitólag ennek következtében, meghalt. A rendőrség megállapitotta, hogy a halottat nem Hurinának hivják, hanem *Rivola* György szijgyártó legény volt. Ma délelőtt bonczolták fel a törvényszék orvosai és konstatálták, hogy Rivola halálát a fején és testén talált ütések és zuzódások okozták s igy nagyon valószinü, hogy a korcsmában, a hol mulatott, agyonverték. A rendőrség már meg is inditotta ez irányban a vizsgálatot.

— **Együtt a halálba.** A csömöri-ut egy kis vendéglőjében önként választott halállal vált meg az élettől *Finck* Károly szabómester és kedvese *Friedrich* Győzőné sz. Konviczky Fanni raktárjelző felesége a ki közös háztartásban élt vele. Levelet hagytak hátra, n melyben azt irják, hogy azért lesznek öngyilkossá, mert nem lehetnek egymásé. A nőnek tudnillik hites férje volt, a férfiunak pedig felesége. Mindkét öngyilkos egy-egy kis árvát hagyott kátra.

— **Ismeretlen öngyilkos.** A Margithid budai oldaláról ma reggel egy munkásnak látszó 20—22 éves embér a Dunába ugrott s a vizben nyomtalanul eltünt. A hidon egy fekete kopott kalapot s egy «Alois Laudon» felirásu névjegyet hagyott. Laudon lakását a rendőrség kinyomozta, de Laudont nem találta meg. Laudonné a kalapban nem ismer férjének kalapjára. Azt hiszi, hogy egyik legénykök, volt az öngyilkos. De most Laudon sines sehol, nyomozzák.

Husvéti tojások és fecskendők Kertész Tódornál.

SZINHÁZ ÉS MÜVÉSZET.

— **Asraël,** Rothschild sógorának, Franchetti bárónak operája, melyre most készülnek Prágában, valószinüleg a bécsi operában is szinre fog kerülni.

— **Az orosz énekes társaság** Slaviansky Agreneff vezetése alatt holnap érkezik a fővárosba és kedden lép föl először a népszinházban. Slaviansky Agreneff Nádia az első este két orosz dalt énekel. Az egyik a «Kis madárka» népdal, karkisérettel, a másik pedig Wania nótája. Második este szerdán, a mikor az oroszok utóljára lépnek föl a népszinházban elénekli a «Köröskörül minden csendes» szerenádot, melyet Agreneff asszony irt.

FÖVÁROSI ÜGYEK.

— **A kijelölő választmány.** *Ráth* Károly főpolgármester elnöklete alatt ma tartott ülésén a következőket jelölte ki: első helyen: Hermann Béla első osztályu tollnokot; második helyen: Józsa Mihály tanácsi tollnokot; harmadik helyen: Rakita Dezső VI. kerületi tollnokot.

— **Adóügy.** A nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adóvállományai tárgyában a tanács hirdetményt bocsátott ki.

— **A lipótvárosi templom** isteni tiszteletek tartására rendelt részét a napokban egészen ujjá alakitották s ennek a helyiségnek ünnepélyes megáldása ma délelőtt nagyszámu közönség jelenlétében ment végbe. Az egyházi szertartást *Bogisich* Mihály budavári prépost plébános végezte nagy papi segédlet kiséretében. Az oltár előtt a pontifikáló pap kiséretével együtt térdepelve több zsolozsma-imát mondott el s azután körüljárva a templomot, annak falait megszentelte és megáldotta.

EGYLETEK, TARSULATOK.

— **Az irók és müvészek társaságának** ma délután megtartott közgyülésén felolvasott évi jelentés, melyet *Dolinay* Gyula szerkesztett, konstatálja, hogy a kör életében a lefolyt év a zajtalan működés időszaka

volt. A jelentés megemlékszik a mult évben elhunyt tagokról. A pénztári kimutatás szerint a kiadások 7138 frtra, a bevételek 12205 frtra rugtak, s igy a pénztári maradvány 4889 frt. Az ez évi költségelőirányzatban 10,071 frt bevétellel 7100 frt kiadás áll szemben. A kör örvendetes tudomásul vette az előterjesztett jelentést és helybenhagyta a folyó évi előirányzatot. A kör tiszta vagyona 4880 frt. A közgyülés folyamán több inditvány merült fel az iránt, hogy a kör irányában az irodalmi és müvészeti, valamint az irodalmat és müvészetet pártoló köröknek érdeklődése minél nagyobb mértékben keltessék fel. Ez inditvány foganatositásával a választmány bizatott meg. Végül a közgyülés a tisztikart és választmányt következőkép választotta meg: Elnök Paulay Ede, alelnökök Komócsy József, dr. Várady Antal, igazgató Szohner Antal, titkár Dolinay Gyula, választmány: Abrányi Emil, dr. Arányi Miksa, Bercsényi Béla, Bellovits Imre, Bobula János, Evva Lajos, dr. Fenyvessy Ferencz, Faludi Antal, Feszti Arpád, Grill Richárd, Gajári Ödön, Gyenes László, Hevesi József, Hentaller Lajos, Kaffka László, Kalaszy József, Kis József, Kodolányi Antal, Kabdebo Gyula, Lukács Gyula, Maszák Hugó, dr. Molnár Antal, Szacsvay Imre, Szana Tamás, P. Szathmáry Károly, dr. Radó Antal, Tömösváry Lajos, Tóth Imre, Urváry Lajos és Vizváry Gyula.

— **Az orsz. magyar képzőmüvészeti társulat** a müesarnok nagytermében a müvészi és müpártoló körök élénk érdeklődése mellett tartotta meg rendes közgyülését, melyen az igazgatóság a sikerekben gazdag mult évről számolt be.

Az elnök megnyitó beszédében a kegyelet hangján emlékezett meg gr. Andrássy Gyuláról, ki 1861-től 1866-ig, a társulat legválságosabb idejében volt annak nagy a hazai müvészet körül hervadhatlan érdemeket szerzett elnöke. Gróf Andrássy Gyulának 1863 évi közgyülésen elmondott szavai, hogy mig a külföldön a közönség keresi fel a müvészt, minálunk a müvészetnek önerejéből kell fennállania s magának kell közönséget teremtenie — szárnyra keltek a hazában s ő megérhette az általa hangoztatott elvnek megvalósulását. Felemlíté az elnök beszédében, hogy gr. Andrássy Gyula négy nappal utolsó utja előtt Volosca felé, még itt járt a müesarnokban, maga mondta, mennyire sajnálta volna, ha a téli kiállitást el kellett volna mulasztania; első kimenetelét felhasználta arra, hogy kedvencz szórakozásának, a müvészet élvezetének engedje át magát. Arcza kiderült, betegségtől lankadó szeme sugárzott, a mikor a magyar müvészet ujabb sikereivel és a feltünő ifju tehetségekkel találkozott. Végül inditványozza, hogy a közgyülés gr. Andrássy Gyula emlékét jegyzőkönyvileg örökitse meg. A közgyülés az elnöki inditványt általános helyesléssel fogadta. Barabás Miklós alelnök ez alkalommal fölemliti azt az érdekes tényt, hogy az első egyesülés a magyar müvészet pártolására és fejlesztésére a «pesti müegylet» létrehozása épen 50 évvel ezelőtt történt s az akkori alakuló közgyülésen ő is egyike ama még életben levő keveseknek, a ki szintén részt vett. A közgyülés az érdemes müvészt lelkesen megéljenezte. Ezután jóváhagyta a közgyülés a választmány jelentését a társulat lefolyt évi müködéséről, mely a müesarnokban s a vidéken rendezett kiállitások erkölcsi sikereit konstatálja. A közgyülés elfogadta a választmány által előterjesztett mult évi zárszámadást és a folyó évi előirányzatot s a számvizsgáló bizottságba rendes tagoknak Kainrath Lajos, Kanovics Aladár és Lubich Emil, póttagoknak Mitterdorfer Gusztáv, Németh Titusz társulati tagokat ujból megválasztotta. A közgyülés a választmány által bemutatott nyugdijszabályzatot, a társulat tisztviselői és szolgái részére, jóváhagyta. Végül a folyó évre az alapszabályok értelmében kilépő 12 választmányi tag helyére titkos szavazás utján a közgyülés a következő társulati tagokat választotta meg: müvészek: Jendrássik Jenő, Pártos Gyula, Stetka Gyula, Strobl Alajos, Tölgyessy Artur, Vastag György, müpártolók: Berzeviczy Albert, Grötschl Imre, Hegedüs Sándor, Rakovszky István, Teleki Géza gróf és Wagner Géza. A választás eredményének kihirdetése után a közgyülés véget ért.

— **A fővárosi magánhivatalnokok köre** mai közgyülésén elhatározta a *feloszlást* s kimondta, hogy a kör november 1-évél megszünteti müködését. Ez a határozat annál meglepőbb, mert a kör mulatságaival, felolvasó-estélyeivel teljesen meghóditotta a közönséget, mely most sajnálattal veszi tudomásul annak feloszlását.

— **A budapesti önkéntes tüzoltó-testület** *Bárány* Ernő főparancsnok elnöklete alatt ma délután tartotta évi közgyülését a reáltanoda-utczai reáliskola egyik termében. Az elnöki jelentésből kiemelendő, hogy az egylet őrségén részt vettek a parancsnokok 132 izben, az egyleti tagok 3287 izben. Tartatott 302 tornaóra és 32 gyakorlat. A lefolyt évben az önkéntes tüzoltótestület összesen 71 tüzesethez vonult ki. A jövőre nézve tervben van egy tüzoltótanfolyam is. A közgyülés a jelentést helyeslőleg vette tudomásul és az elnökségnek a felmentvényt megadta.

— **A budapesti rabsegélyző egylet** ma tartotta közgyülését *Rakovszky* István elnöklete alatt. Az évi jelentés örömmel emliti fel, hogy a közöny, melyet a nagy közönség kezdetben tanusitott, szünő félben van, s kezdik mind általánosabban elismerni, hogy az egylet czélja nem utolsó helyet foglal el a humanisztikus czélok között. A mult évben a tagok száma 30-al szaporodott, a tagok járulékaival együtt 1691 frt 70 kr volt a jövedelem. Fölemliti a jelentés, hogy az igazgató választmány azon buzgólkodik, hogy az egylet tőkéjét gyarapitva, megvetette egy szép jövő alapját. A szigoru takarékosságnak meg volt az az örvendetes következménye, hogy az egylet a lefolyt évben 3584 frt 93 krral gyarapitotta alaptőkéjét, mely jelenleg a menedékház értékét is beleszámitva, 80,942 frt 47 krra emelkedett. A menedékházban, annak megnyitása óta 695 egyén fordult meg, köztük 44 nő. A jelentés tudomásul vétele s a fölmentvény megadása után megválasztattak: elnökké Rakovszky István, alelnökökké Cserna Vincze és Tóth József; választottak még 30 igazgató választmányi tagot. Végül a közgyülés Székely Ferencz kuriai birót és az egyletnek 15 éven át volt alelnökét érdemei elismeréseül nagy lelkesedéssel tiszteleti tagnak választották.

— **A kőbányai kaszinó** szombaton este nagyon sikerült felolvasó estét rendezett. Mint felolvasók: *Ábrányi* Emil és *Márkus* József szerepeltek, s a programmot *Fáy* Szeréna toldotta meg két hatásos szavalattal. A felolvasókat a közönség élénken megtapsolta. A felolvasás után banket és táncz következett.

A budapesti ügyvédi kamara rendkivüli közgyülése.

— A Plósz-féle javaslat tárgyalása. —

A budapesti ügyvédi kamara mai közgyülésének tárgyát, Plósz Sándor egyetemi tanárnak *«a felebbvitelről a sommás eljárásban»* czimü törvényjavaslata képezte, melyet az igazságügyminiszter véleményezés végett küldött le a kamarához. A közgyülés nagy többsége a javaslatra kedvezőtlen birálatot mondott s ez fog felterjesztetni az igazságügyminiszterhez, mint a kamara véleménynyilvánitása. Kimondotta a közgyülés, hogy a polgári eljárás kodifikácziójának ily módon való elaprózását, a mint azt a javaslat kontemplálja, nem helyeselheti. Elég volt eddig az ideiglenes alkotásokból, a toldozásból és foldozgatásokból, a kamara az igazságügyminisztertől nagyobbszabásu, maradandó alkotásokat vár s különösen akkor, midőn az igazságügyi miniszteri székbe oly férfiu került, a ki egyéniségénél és politikai sulyánál fogva minden kellékkel bir arra, hogy a jogi reformokat annyi vajudás után egy jobb és megnyugtatóbb mederbe terelje. A kamarai tagok szép számmal jelentek meg a közgyülésen; a vita magas szinvonalon mozgott és tartalmas volt.

A vitát a kiküldött bizottság többségi véleményének előadója, dr. Nagy Dezső budapesti ügyvéd nyitotta meg.

Nagy Dezső beszédét a következőkben adjuk: Ez a javaslat, az a körül kifejlődött diskusszió meglehetős magas hullámokat vert. Az irodalom ritka érdeklődéssel fordult e tárgy felé, szakférfiak tették megbeszélés tárgyává. Szóval jogi életünkben valóságos kis vihart keltett, a milyenhez különben javaslatok megvitatásánál nem vagyunk szokva.

Ez különféle okokra vezethető vissza. Jogreformunk legrégibb, leghőbb törekvését képezte egy szóbeli perrend meghonositása. A miniszter tavalyi programmbeszédében a reformalkotások közt ezt első helyre tette, kimondta, hogy ő csakugyan igazán akarja. A hit, melylyet az igazságügyminiszter szándékaiba vetettünk, erős volt. S ez az egyik oka a szakkörök nagyobb érdeklődésének. De nagy lökést adott ezen mozgalomnak a miniszter azon eléggé nem becsülhető eljárása is, hogy mielőtt bármi tekintetben is állást foglalt volna a javaslattal szemben, azt megvitatás és véleményadás végett az összes illetékes forumoknak megküldte, a melyek ezen nagyfontosságu kérdéssel behatóan foglalkoztak.

Igy jutott el ez a mi kamaránkba is, a mely szintén részletesen és behatóan foglalkozott e kérdéssel, bizottságot küldött ki, a melynek kebelében két ellentétes nézet fejlődött ki; egyik a mely nem helyesli a reformmunkálat ily elaprózását, és ebben hátrányokat lát a végleges reformra; a másik, mely meghajol előtte, nem ugyan szivesen, hanem azért, mert mint a kisebbségi vélemény magát kifejezi, kénytelen a dolgok ilyen rendjében megnyugodni, mert nincs kilátás, hogy egyelőre többet keresztül lehessen vinni.

S mindjárt itt van az elvi álláspontok szétválása. Mi, a bizottság többsége egy teljes munkát kivánunk, elég volt már 22-ik éve a toldozásból és foldozásból, elég volt 30 éve az ideiglenes intézkedésekből, a melyek, mint látjuk, már közel egy félszázada véglegesülnek rajtunk az igazságszolgáltatás kimondhatatlan kárára. Nem akarjuk, hogy midőn végre annyi tespedés után ismét egy tetterős, emelkedett szellemü igazságügyminiszterhez jutottunk, most is megmaradjunk a régi félszeg alkotások mellett s bizonyos babonás félelemtől elfogulva, ne merjünk, ne akarjunk többet egy ideiglenes, félmunkánál. Azt véljük, hogy most kell megragadnunk az alkalmat s bátoritani azt a férfiut, kit a gondviselés az igazságügy élére szánt, hogy előre, el a félalkotások mezejéről, el oda, a hol a teljes munka, az egész alkotás sarjadzik. Ugy fogta fel a bizottság többsége feladatát, hogy neki nem meg kell hajolni egy előadói tervezet, annak gyengéi és hibái előtt, hanem meg kell mondani az igazat; ezt kéri tőlünk a miniszter, ezt követeli tőlünk az ország és az ország igazságügyének igazi érdeke.

S annyival helyesebbnek vélte ezt a többség, mert egyetlen igazi okot sem látott fenforogni arra nézve, hogy ezt ne kérje és a tárgyilagos igazság nevében ne követelje. Mig e mellett a véleményben kifejtett tárgyilagos okoknak egész özöne szól, addig a javaslat álláspontjának védelmezői egyetlen egy számbavehető argumentumot sem tudtak álláspontjuk mellett felhozni. A kisebbségi vélemény is csak azzal a keserüen hangzó kifejezéssel érvel, hogy *kénytelenek* vagyunk vele megérni; tehát ők is csak kelletlenül fogadják el, de nem telik benne nagy örömük.

De kérdem én, hogy mi az a «nem igen lehet» s mi az az ok, a mi miatt mi és az ország «kénytelenek» ezzel a csonka alkotással beérni? Konkritizálni kellene az okokat, de erre nem akadt még ember.

Mikor pedig valaki minden látható igaz ok nélkül fél, ez nem egyéb, mint a babonás félelem, a mely egynémely gyengébb ember szivében magát megfészkelte. Kitől félnek? A jogászoktól? a nagy közönségtől? a törvényhozó testülettől?

Vajon félhetnek-e a jogászoktól? hiszen a jogászgyülés már 20 évvel ezelőtt álláspontot foglalt *egyhangulag* a szóbeliség mellett s azóta ezen óhaját, követelését számtalanszor megujitotta, a mellett agitált, melyhez a nagy közönség csak segédkezett. S a törvényhozó testület? Mennyi határozati javaslatot hozott a szóbeliség érdekében s nem szünt meg e módon sarkalni a tespedő igazságügyminisztereket.

Hol vannak tehát a személyi okok? sehol, bármikép keresnők is annak egyetlen parányát, nem volnánk képesek azt felfedezni. Subjektiv akadályok tehát nem forognak fen.

Most nézzük a tárgyi akadályokat, s ha ezeket szigoruan szemügyre vesszük, az a babonás hit, melyet némelyek terjeszteni igyekeznek, még kevésbbé számbavehető oknak tünik fel. Ilyent én a meglehetős nagy irodalmi tevékenység mellett csupán egyetlen egyet voltam képes felfedezni, azt, mely a kisebbségi véleményben foglaltatik s a mely akképen hangzik, a birói szervezetet nagyobb átalakitásnak kellene alávetni a teljes szóbeliségnél.

Ez egyszerüen valótlan, de söt épen ellenkezőleg áll. Ugyanis jelen tervezet mellett épen a törvényszékeket kell gyökeresen átalakitni és berendezni a felebbviteli biráskodásra, mig ha a rendes perekben is behozatik a szóbeliség, akkor a már különben is felebbviteli biráskodásra berendezett kir. táblákat készen találja. Eddig még csak a kir. táblák deczentralizácziója képezhetett volna akadályt, de ez is megszünik, mert ez minden valószinüség szerint hamarább életbe lép, mint az előttünk fekvő javaslat.

S ezzel egy másik argumentum is ledöl, hogy t. i. a táblák ne vigyék a vidéki városokba a maguk hátralékait, mert bizony az igy fog lenni és nem másképen.

Hol van tehát itt a realis ok? Sehol.

De ellenkezőleg számtalan hátrány el lenne távolitva, el különösen az a mesterkélt szerkezet, a melyben ez a javaslat oly igen nagyon szenved. Hogy a szerkezet nem helyes, azt a kisebbségi vélemény is beismeri s javasolja is annak megigazitását.

De beismeri ezt a javaslat egyik legnevesebb védője is, Kovács Gyula, a ki maga belátja, hogy a törvény a gyakorlatban számtalan zavarokra adna alkalmat, de azért az mégis ily módon volna törvényerőre emelendő, hanem azután rendeleti uton helyesebb rendszerbe szedendő és magyarázandó, a mi egy valóságos törvényhozási monstrum lenne: meghozni egy érthetetlen, alkalmazhatatlan törvényt, és törvényhozói meghatalmazást adni a miniszternek, hogy azt helyes rendszerbe hozza és rendeleti uton magyarázza. Ennél kegyetlenebbül még mi, a javaslat ellenzői sem itéltük el azt, mint épen ez a jó barát. Ha hivei ily módon tudják csak támogatni, ez egyenlő tökéletes kapituláczióval.

Ilyen javaslat mellett, mely ilyen kiegészitésre szorul, a budapesti ügyvédi kamara, mely mindenkor és komolyan emelte fel szavát az igazságügyi reformok érdekében, nem pártolhat.

S még csak két dolgot kell felemlitenem, a mely az ellenvéleményben foglaltatik.

Az egyik az, hogy a kisebbség, mely a teljes szóbeliség behozatala iránt, tudja isten, miféle okokból, oly babonás félelemmel viseltetik sajátszerü következetlenséggel egyszerre csak a legradikálisabb reformok terére áll, s követeli, hogy a reform ezen szük keretében, ellentétben e javaslat szerzőjének intencziójával, az esküibizonyitás mai rendszere mellőztessék és csupán a sommás perekre hozassék be helyette a feleknek tanuként leendő kihallgatása. Szóval jelentéktelen dolgokban maradjunk a mai mellett, de a legfontosabb reformnál, forgassuk fel az egész rendszert fenekestől. Hogy fér e kettő össze? Sehogy, s máskép alig magyarázható meg, mint a mester szavára esküvés és fiatalos meggondolatlanság sajátságos vegyülékének, a melynek azonban ott, hol egy egész ország törvénykezési rendszerének átalakitásáról van szó, helye abszolute nincsen.

Végre még az ellen sem mer szót emelni a kisebbség, szemben az imént emlitett vakmerő radikálizmusával, hogy ezen javaslatnak nyelvezete nem megfelelő. Nekik ez igy jól van, ők megértik, de nem gondolnak arra, hogy megérti-e a jogászok nagy többsége, a nagy közönség, a kiknek nem volt alkalmuk a javaslat szerzőjét, a különben kitünő professzort az egyetemen hallgatni, s a javaslat magyartalan nyelvezetét elsajátitani.

A miniszter ezen javaslattal szemben még nem foglalt állást, és épen azért küldte le véleményezés végett, hogy azt megtehesse, megismerhesse az ország közvéleményét, s nekünk ily körülmények közt kötelességünk azt bátran, nyilt sisakkal megtenni. Félreértik a minisztert, a kamara feladatát azok, a kik e hibákat takargatni és azt a szem elől elrejteni igyekeznek. A bizottság többsége ugy fogta fel feladatát, hogy neki meg kell mondani az igazat; s meggyőződése szerint ezt is tette. Ezért vagyok bátor ajánlani a többség véleményét elfogadásra.

Dr. Fodor Armin a kisebbségi vélemény előadója hosszasabban czáfolja a bizottsági vélemény érveit a részlegesség káros volta felett és kiemeli, hogy a mai állapot fentartása mindennap nagyobb bajokat szül. Ő is egész perrendtartási reform mellett van, hanem azt ezen javaslattal előkésziteni, könnyiteni, gyorsitani akarja, mig a bizottság véleménye azt csak neheziteni és előidézni óhajtja. Ajánlja a kisebbségi vélemény elfogadását. (Élénk éljenzés.)

Melha Kálmán a többség véleménye mellet foglal állást, de a javaslatra vonatkozólag több módositó észrevételt tesz. Helyteleniti a javaslatnak azt a rendelkezését, hogy a felek kötelezve vannak ügyvédet vallani és fölebbezéseiket irásban beadni.

Dr. *Schreyer* Jakab szintén a többség álláspontját védelmezte, a helyes eljárás az volna, hogy az igazságügyi kormányzat az egész szóbeli perес eljárást kidolgoztatná, azt a törvényhozás elé terjesztené, és csak miután az egész elfogadtatott, léptetné életbe annak egyes részeit. Kimondandónak tartja a miniszterhez intézendő felterjesztésben hogy a javaslat nyelvezete *rossz*.

Nagy Dezső és *Fodor* Armin zárbeszédei után a közgyülés szótöbbséggel a bizottság többségének jelentésében foglalt I. és II. szakaszt tette magáévá. *Melha* Kálmán módositásait a közgyülés mellőzte.

A javaslat következő szakaszánál *Pártos* Béla szólalt fel. Helyesli a többség ama kijelentését, hogy a törvénykezési eljárás minél természetesebb alapokra fektetendő. Ehhez képest inditványozza, hogy a törvényszékek felebbezési hatásköre a végrehajtási ügyekre is kiterjesztessék, a melyek a per érdeménél könnyebb természetü kérdéseket tartalmaznak.

Dr. *Gyöngyösy* ellenzi Pártos inditványát, mert a kir. táblák itélkezésében több garancziát lát.

A közgyülés a többség javaslatát ezután változatlanul elfogadta.

TÖRVÉNYSZÉKI CSARNOK.

—

Eötvös Károly védő beszéde

a félmilliós ternó ügyében.

A temesvári pör, mely az egész ország érdeklődését felkeltette és két héten keresztül ébren tartotta, nem nyerhetett volna szebb és méltóbb befejezést, mint a minőt tegnap *Eötvös* Károly védőbeszédje által nyert. Esemény volt ez a beszéd, olyan esemény, melyről a magyar kriminalisztika históriájának megirója, — ha ugyan akad majd ilyen — könyvének egyik legelőkelőbb lapján fog megemlékezni. Ezért nem mulaszthatjuk el, hogy ezt a nagyszabásu beszédet, — noha bő kivonatban távirataink már közölte, — egész terjedelmében ne adjuk, ugy, a mint legjelesebb kriminalistánk elmondotta. Mi persze csak a szókat, a betüket adhatjuk nyomtatásban, Eötvös hatalmas hangja, nemes pátosza, lelkesedése, szónoki heve nélkül. De azért a betük is meg fogják magyarázni azt az óriás hatást, melyet a fényes szónoklat tett, s érthetővé fogják fenni, hogy a hallgatóság megfeledkezve arról, hogy törvényteremben van, lelkes éljenekkel, zugó tapsokkal fogadta Eötvös szavait.

Eötvös Károly védőbeszéde szószerint igy hangzik:

Nagyságos elnök ur! Tekintetes királyi törvényszék! Pusztán a hivatalos kötelesség parancsolja nekem, hogy felszólaljak, de ezt mulhatatlanul szükségesnek nem tartom, olyan váddal szemközt, mely csak anynyira alaposan volt bebizonyitva, mint a mennyire ez a közvádló királyi ügyész urnak sikerült. A védelemnek előterjesztése, melyet igen tisztelt kartársaim a biróság előtt érvényesitettek, arra indit, hogy a védelem feladatával tovább nem foglalkozom; de ismétlem, hogy a hivatalos kötelesség parancsolja, hogy felszólaljak, s teszem ezt főleg azért, hogy mintegy összegezzem azokat az érveket, melyeket igen tisztelt kartársaim már kifejtettek és érvényesitettek.

Megjegyzem mindenekelőtt, hogy ámbár e bünügy abban az állapotban, a melyben ma van, egyáltalán befejezettnek nem tekinthető és ha itélet fog hozatni, — legyen az bár marasztaló vagy felmentő — ez az ügy még akkor sem fog befejezettnek tekintetni, mert a kérdések egész özöne van itt, melyekre sem a vizsgálóbiró, sem a végtárgyalás, sem a bizonyitó eljárás igazi feleletet adni nem tudott, és egész özöne van oly kérdéseknek is, a melyekre meggyőződésem szerint semmiféle vizsgálat feleletet adni nem is tud. És bár igy áll a dolog, mindamellett látom a vizsgálatnak és bizonyitó eljárásnak oly hiányait, oly hézagait, a melyeknek pótlását.— ha vádlottak letartóztatva nem volnának és sorsuk megpecsételését szabadságuktól megfosztva nem kellene várniok, okvetetlenül követelném.

Ilyen például annak a körülménynek kideritése, hogy mikor a miniszteri tanácsos a legelső adminisztrácziónális vizsgálatra kint volt, azok a hirhedt tokok minő szinben, minő alakban találtattak és konstatáltattak? Ilyen az a körülmény, mely nagyon belevág a bünügy természetének megalkotásába, hogy vajon Farkas Menyhért ugyanazokat a számokat mióta, mily sorokban és mely összegek erejéig rakta meg? Felmerült itt egy körülmény, — bár fel ne merült volna, mert ily alakban helytelen, hogy idejött — az a kérdés, hogy azok a hirhedt sötét szinü tokok festve vannak-e, vagy nincsenek-e festve. A szakértő azt mondta: ő azt hiszi, hogy festve vannak. Igaz hite van-e, pogány hite van-e, nem tudhatni. A szakértői vizsgálatnak kellene igazolni, hogy festve vannak-e, vagy hogy nincsenek-e festve. De mikor kérdést intéztem a szakértőhöz, hogy vállalkoznék-e rá, egy pár tok átengedése mellett, azt felelte, hogy nem lenne elég mind a tiz tok sem. A szakkérdésre, mely fel volt vetve, nem adtak feleletet sem a tanuk, sem a szakértők, se senki. Ilyen nyilt kérdés az is, — mely a bizonyitási eljárás folyamán merült fel és melyre nézve a vizsgálat további puhatolódzásának, adatok további beszerzésének sok irányban szükségét látom, — hogy ezek a hirhedt tokok, söt az egész tokállománynak időközi sorsa és azok sorsának kideritése, attól a báró Kemény-féle nevezetes inventáriumtól kezdve, a melyről itt a lottó-hivatal fönöke beszélt, egészen márczius 18-áig, mikor ez a végtárgyalás megkezdődött; mert én legalább nem látom tisztán e tokok sorsát. Látok különböző tokokat, ujakat meg régieket, kopottakat és épeket és különböző szinüeket. De hogy attól az inventáriumtól kezdve minő volt a sorsuk, miként, ki által, mi czélra kezeltettek, mikor, miként használtattak. Mindezt nem látom, pedig a kérdés előttünk áll. Ilyen picziny, de fontos kérdés az is, hogy a tizedik tok, a melyről azt látjuk, hogy felemás, hogy két mostoha testvérből van összeragasztva, vajon meg volt-e julius hatodikán urunk születésének 1889-dik évében, vagy csak azóta született-e meg — legalább az egyik fele? A lottóhivatal fönöke bölcs egykedvüséggel és tiszteletreméltó nyiltsággal és őszinteséggel elmondta előttünk, a tárgyalás valamelyik napján, hogy közben huztunk, játszottunk, lottoztunk e tokkal és hogy valami Tihanyi kezén egy toknak az egyik fele eltörött, a másik felét valahonnan vettük, oda ragasztottuk. És igy az a tiz sötét szinü tok voltaképen csak kilencz. Az a Tihanyi pedig nincs kihallgatva.

Van itt egy más körülmény is. Az én örökké bolygó esztergályosom sorsa, a kit én mindenfelé kerestetek és a kiről erős a gyanum — a hozzám intézett levele alapján, mely az iratok közt van — hogy neki bizonyosan része van vagy ennek a tiz sötét toknak, vagy valami eféle más sötét tokoknak a készitésében és kiről erős a gyanum, hogy neki egykor e nevezetes perben még nevezetes szerepe lehet.

Mindezek oly körülmények, — de mondhatnék még sokkal fontosabb körülményeket is, — melyeknek tisztán állását sem a vizsgálat, sem a bizonyitási eljárás befejeztével még nem látom és melyeknek tisztázását én szükségesnek tartom. De nem ragaszkodom ezekhez, csak felemlitem azért, hogy észleleteimről és arról a figyelemről, melylyel a bizonyitási eljárást kisértem, tanubizonyságot tegyek. Felemlitem, nem azért, hogy ezekből panaszt formáljak a közvádló királyi ügyész ur ellen, hanem azért, hogy ki tudja, valamikor ezeknek a hézagoknak itt történt felemlitése nem válik-e szükségessé a vádlottak érdekében e per további folyamán.

Nagyságos elnök ur! Tekintetes királyi törvényszék! Midőn a közvádló ügyész ur a mái nap délelőttjén a vádat Farkas Menyhért és vádlott társai ellen előterjesztette, én őszintén megvallom, a közvádló királyi ügyész urtól vártam mindazt, a mit elmondott. Megvártam töle minden terhelő körülményt, minden gyanus jelenséget, minden mozzanatot, mely bár csak egy átfutó árnyékot vet és a vádlottakra vártam, hogy mindazt a közvádló királyi ügyész ur itt a biróság elé fogja terjeszteni, vártam hogy azok közt összefüggést, összhangot törekszik létesiteni és egyuttal törekszik arra, hogy ama jelenségek mögött fekvő, de általa biztosan be nem bizonyitható, általa talán biztosan fel nem ismert büntény között az okozati öszszefüggést felderiti, vagy legalább felderiteni törekszik. Mindezt vártam a közvádló királyi ügyész urtól, és mindezt meg is tette. De vártam azonkivül még mást is; a mit az igazságszolgáltatás minden közegétől várok, vártam azt, a mit én mikor azon a helyen voltam, el nem mulasztottam soha, vártam azt, hogy a közvádló királyi ügyész ur elő fogja terjeszteni vádjának gyenge oldalait is. Vártam, hogy a mi védelmül szolgál a vádlottaknak, azokat a körülményeket is ki fogja fejteni. Vártam, hogy a mit a régiek ugy neveztek, hogy tárgyi tényálladék, a körül is fogja jártatni elméjét és a végtárgyaláson és a bizonyitási eljárás folyamán szerzett tapasztalatait érett gyümölcsként a biróság elé feltálalja, a tárgyi tényállás kérdéseiben is és ha ereje van e kérdésben, megmutatja, ha gyengesége van, bevallja azt is; szóval ennek a bünügynek igaz képét fogja a biróság előtt feltárni.

Ez nem történt meg. All előttünk egy kép, melynek egyik oldalára a nap süt, — noha kissé szürkén, a másik oldala pedig az éjfélnek sötétjével van befeketitve. A közvádló királyi ügyész ur csakis ez éjféli oldalát mutatta meg a biróság előtt; a hova a napnak sugarai is fénylenek, a hol a vádlottak reménységei feltámadhatnának, — a mi pedig szintén kötelessége, de szent kötelessége a királyi ügyész urnak — azt nem teljesitette, azt hiába vártuk töle. Ezért sem panaszkodom, söt talán bókolni akart a védelemnek azzal, hogy a mit ő elmulaszt, azt majd teljesiti a védelem. A mennyire szerény tehetségünkkel tudtuk, teljesitettük is.

Miben áll tehát itt a régi jogászok által ugynevezett tárgyi tányálladék? A közvádló királyi ügyész ur szerint ebben áll: az 1889 évi julius 6-án Farkas Menyhért által a bécsi és isten tudja miféle lottógyüjtődében megtett 10 szám belecsempésztetett 10 sötétebb szinü tokba; a temesvári huzásnál egy jól kitanitott leánygyermek ezeket a tokokat előzetes szándék szerint, különös ügyességgel ki is huzta és igy a huzáson jelenlevő lottó-bizottság félrevezetésével a szerencsének az esetlegessége akként kiigazittatott és ezáltal a nyeremény megállapitásáról, a huzások megtörténtéről, a nyerőszámok azonosságáról szóló jegyzőkönyv meghamisittatott. Ez volna a tárgyi tényálladék. De hát mi van abból az egészből bizonyitva? Mi az igaz ebben az egész előadásában? Hogy tok játszott ott, az valószinü, söt elhiszem, hogy bizonyos: de tökéletesen még ez sincsen bebizonyitva. De már hogy a tokok között ott lett volna az a tiz sötétebb szinü tok, a közvádló királyi ügyész ur — teljes jogom van ezt mondani, ennek tudomására ugy jutott, mint Telkesiné a maga számaihoz, megálmodta. (Derültség a közönség körében.) Mert, hogy az a tiz sötét tok ott lett volna, ezt ugyan oly ember, a ki ezen a világon született és elevenen járt valaha, nem állitotta soha.

Az egész vizsgálat, az egész bizonyitási eljárás folyamán egyetlen egy ember sem akadt, — még egy Topán sem akadt, a ki azt mondta volna, hogy én bizonyosan tudom, hogy ott volt ez a tiz sötét tok, hanem a ki legjobban akart nyilatkozni, a királyi ügyész ur vádjának érdekében, az csak annyit mondott: én nem vettem észre. Mire alapitja tehát a közvádló kir. ügyész ur, hogy a tiz sötét tok ott volt? De ha ezt be tudná is bizonyitani, be kellene bizonyitani még azt is, hogy Farkasnak az a tiz száma ép a tiz sötét szinü tokba volt betéve. Ki által? Dauszkay által, báró Kemény által? Topán által? Püspöky által? Szobovics által? vagy Margit által? vagy ki által? Hogy Margit nem tette be, az bizonyos; hogy Szobovics nem tette be, az is bizonyos, hogy Püspöky nem tette be az is bizonyos, mert ott sem volt, hogy Farkas nem tette bele, az is bizonyos, mert az sem volt ott, söt közel sem volt az épülethez. Beletette hát báró Kemény, vagy beletette Danszkay, — valaki ugyan beletette. Allitják ők, hogy beletette? Nem, ők nem állitják, mert ha állitanák, mi következnék ebből? Nem az, hogy ez a per Farkas Menyhért és társai bünügy czim alatt szerepelne az expedituraban és regisztraturában, hanem akkor ennek a pörnek, báró Kemény Elek és társai czim alatt kellene szerepelnie a regisztraturában. Nem állitja ezt tehát senkisem, de még akkor is, ha állitanák, söt ha mindez be is volna bizonyitva, akkor is a közvádló királyi ügyész urnak még be kellene bizonyitani azt, hogy az a betanult gyermek, a kiről kitudódott, hogy az Telkesi Margit, tudva azt, hogy azokban a tokokban Farkas számai vannak, — ezzel az előzetes tudomással, teljes eltökéléssel, tehát Farkassal közvetve, vagy közvetlenül összebeszélve, biztosan utazott arra a tiz sötétszinü tokra, a mely pedig tulajdonképen nem is tiz, mert hiszen később egy eltörött és azután mással pótolták.

Mindezekről a közvádló királyi ügyész ur nem szólott semmit, nem bizonyitott semmit, de meg sem kisérlett bizonyitani valamit. Hanem mit csinált? Felállitott egy pert, mely pernek mását én a krónikából ismerem; a boszorkányperek nevezete alatt. Felállit előttem oly pert, melynek mását sokkal nagyobb körökben, sokkal óriásibb hatással és feltünéssel szerencsém vagy szerencsétlenségem volt végig tárgyalnom, az ugynevezett *tiszaeszlári* perben. Épen oly per ez, mint az volt, csakhogy kisebb kaliberü; sokkal kevesebb részlettel mint az, de a vádlottak szenvedése és üldözése itt is csak olyan, mint amott volt, pedig abban a perben talán több valóság volt, mint van ebben.

A királyi ügyész ur most «a lehetőségek perét» állitotta fel. Mert miből áll az ő előterjesztése? Egy csomó lehetőségből. Hogy hány lehetőségből, azt nem olvastam meg, mert erre a mai nap nem volt elegendő, sem alkalmas. De ha a közvádló királyi ügyész ur vád előterjesztése egykor napvilágot lát, meg fogom azt cselekedni, hogy összeállitom a lehetőségeknek a számát. Lehetséges például, hogy ott volt a tiz tok; lehetséges, hogy összebeszéltek, lehetséges, hogy Püspöky látta Telkesinét, lehetséges, hogy ott volt a vendéglőben, lehetséges, hogy ott beszélt, lehetséges, hogy a kis Margit be volt tanitva, lehetséges, hogy a sötét tokokban benne voltak a nyerő számok, lehetséges, hogy Margit épen azokat huzta ki; lehetséges ez, lehetséges az, szóval: a lehetőségek egész áradata. Ismétlem, egyszer össze fogom olvasni ezeknek számát, de ha a közvádló királyi ügyész ur kiváló elméjének és különös szakavatottságának nagy sulyu fegyverzetével mind azokat a lehetőségeket felemlitette, melyek a vádlottakra nézve terhelők, — gondosan óvakodott ama még nagyobb számu lehetőségek közül egyet is felemliteni, melyek a vádlottakra nézve kedvezők. Mert az is lehetséges ám, hogy Margit 3 vagy 5 nyerő számot rendesen huzott ki, és az is lehetséges, hogy mindaz a cselszövény és összebeszélés, mely a vádban állittatik, nem történt meg. Az is lehetséges például, hogy Telkesiné nem gazdag asszony; az is lehetséges, hogy Szobovics nem gazdag ember, és igy tovább.

Ezeket és a hasonló lehetőségeket a közvádló királyi ügyész ur elfelejtette felhozni, mert ezek talán a vádlottakra nézve kedvezők lettek volna.

De mind a mellett nagyságos elnök ur, tekintetes királyi törvényszék elismerem, hogy ez a per nyolcz hónapos fennállása óta felkeltette az egész czivilizált világnak, de különösen felkeltette azoknak figyelmét, kikről, — pedig azok igen sokan vannak — oly szép és hü életvázlatot nyujtott a közvetlenül előttem szólott kartársam, s kik azt hiszik, hogy a keserü és nehéz munkánál sokkal jobb volna könnyü szerrel meggazdagodni. De nemcsak ezeket, hanem azokat is érdekelte, kik a munkát tisztelik, becsülik, kik örömmel keresik kenyerüket a maguk és családjuk számára, de mégis azt gondolják, hogy még a legkedvesebb munkával is felér, söt bizonyos tekintetben még a legkedvesebb munkánál is többet ér, ha munka nélkül juthatnak a világi örömök biztos forrásához, a sok pénzhez.

Az egész társadalom minden tagja foglalkozik tehát ezzel az ügygyel. Hányja-veti magában ennek részleteit, meghallgatja a vádat, a védelmet és azt mondják sokan, a mit én fájdalmasan konstatálok, hogy a szakbiróságnak, igaz, fel kell mentenie a vádlottakat, mert ellenük bizonyiték nincs; de ha esküdtszéki intézményünk volna, akkor az őket bizonyosan elitélné, mert az összes jelenségek azt a benyomást keltik az emberekben, hogy itt valami büntetendő cselekmény követtetett el. Mondják ezt jogászkörök, hirlapok, ügyvédek, söt birák is. Ha laikus publikum egyes tagjai beszélnének ilyen oktalanul, nem reflektálnék e beszédre, mert azt mondanám, kiki ugy beszél, a hogy tud. De miután tekintélyes hirlapokban láttam, jogászoktól, söt biráktól hallottam e nézetet, kell foglalkoznom ezzel s ki kell jelentenem azt, hogy nem ismerek ledérebb felfogást, az igazságszolgáltatás szent feladatának fogalmaival való botrányosabb játékot, mint azt, mikor az esküdtszéket akként állitják szemben az igazi szakbirói intézménynyel s ezt amazzal, hogy az egyiknek csak akkor szabad elmarasztalni, ha bizonyitékai vannak, a másiknak pedig szabad marasztalnia akkor is, ha bizonyitékai nincsenek. Az igazságszolgáltatásnak két jogosult tényezőjét igy szembe állitani nem szabad, jogásztól épenséggel oktalanság. Sem az egyik, sem a másik biróságnak soha semmiféle körülmények közt sem szabad akként itélni, mint itélne az erdei vad a szemén keresztül, a fülén keresztül, lelkébe nyomuló behatás szerint. Lelkiismeretesség szerint és ész szerint kell itélni mindkét biróságnak akként, a mint a bizonyitékok előtte állanak s nem a szerint, hogy jó ember, vagy rosz ember-e, követett-e el, vagy nem követett el valami utálatos cselekményt valaki. Ha akár az esküdt, akár a szolgabiró ebből indulna ki, higyje meg nekem közvádló királyi ügyész ur, hogy férfiak és az asszonyok közt, kiket a világ nyiltan ünnepel, nagyon sok ember volna, kiket holtiglan tartó gályarabságra itélnének, ha pusztán benyomások után lehetne itélni. Gyászos tévedés az a felfogás, nem egyéb. Jogász embernek, birónak, ügyvédnek s mind annak, ki az igazságszolgáltatás magas feladatát teljesiti, igy beszélni a büntető igazságszolgáltatásról: kárhozatos szédelgés. Legyenek ezek szaklapok, legyenek tekintélyes politikai hirlapok, legyenek bárminemü tekintélyes egyének.

A közvádló királyi ügyész ur egy csomó jelenséget sorol fel a vád előterjesztésében, a melyek természetéről igen tisztelt kartársaim jól megfontolt s nézetem szerint teljesen alapos véleményüket már elmondották. A büntető igazságszolgáltatás terén csakugyan nagy szerepe van a jelenségeknek, hogy néha minő gyászos szerep jut azoknak, majd előterjesztésem végén egy irtóztató példával fogom illusztrálni, mely épen a temesvári törvényszék által statuálva, ennek az egész századnak fájdalmas tanuságára fog szolgálni, ha napvilágra jön. Nem a mostani törvényszék által, ezt előzetesen is megjegyeztem. A jelenségeknek — mondom — nagy szerepük van. De tisztelt királyi ügyész ur, ha körülnézünk a társadalomban, azt látjuk, hogy az ifju mérnök a csillagokat is fel akarja mérni, a fiatal doktor minden betegséget mindjárt meg akar gyógyitani, s a fiatal közvádló minden jelenségben mindjárt büntényt akar látni és mihelyt a fehér papiron ott látja valakinek a nevét azzal, hogy a vádlott már büntetve volt, azonnal agyon akarja itélni. Az érett biró, mert ismeri a jelenségek természetét, tudja, hogy sok szappanbuborék van köztük, hogy a mi szembe csillan uton utfélen, az nem mind arany, s hogy néha a szemétdombon is igaz arany található. De van a csillogó jelenségek közt dirib-darab üvegcserép és egyéb értéktelen dolog is. A jelenségekkel való foglalkozásnak az igazságszolgáltatásban, minthogy magyar szót erre nem tudtam, én adtam egy nevet. A mi biróságaink egészséges eszejárása nem igen engedte meg, hogy a vádló pusztán a jelenségek erejével is sikerre juttathassa a maga vádügyét, ezért nem fejlődött nálunk erre magyar szó. De én láttam azt néhányszor, hogy a jelenségeknek minő szerep engedtetett a vád részéről és azért elneveztem azt németesen «symptomenreiterei»-nak, magyarul mondhatnám: a jelenségeken való nyargalódzásnak. Midőn ugyanis a vádhatóságnak nincs bizonyiték a kezében, de van valami előzmény, gyakran azt mondja: abból az előzményből én nem látok ugyan semmit, de felteszem, hogy következik belőle ez, meg ez. Viszont van néha előtte egy csomó következmény, és azt mondja: ezeknek a következményeknek az előzményét nem látom ugyan, de felteszem, hogy ez meg ez volt. Ekként állit össze egy sereg jelenséget, csoportositja azokat egy tény körül vagy egy ember körül és mikor ez sikerült neki, azt mondja: ime itt a büntény, ime itt a bünös.

Sokat gondolkoztam, — hiszen feladatom volt, — e bünper természete, kezdete, folyamata, mostani vége és egyes jelenségeiről, de én az egész bünper képét akkép látom, mint egy szép babának a képét, melyen a haj is igazi, a szalag a derékon piros, a szoknya a testen, a harras kendő a nyakán, egy szóval, minden igazi rajta, csak épen a test nem igazi, mert nincsen benne lélek, nincsen benne csont, nincsen benne hus, és nem gondolkodik, mert csak papendekliből való. Igy van ez a vád is a gyanus körülményekkel. Itt is egy jel, ott is egy jel, az utcza-sarkon, a Rudolf szállóban, a dikaszteriális épületben, ennek a szegénysége, gazdagsága, vasuti találkozás, szerencsekerék, — a mely volt, de ma már nincsen, vagy lehetett volna, ha lett volna, — Egyszóval, szalaggal, csipkével szépen fel van öltöztetve a baba, de nincsen benne élet. A bünténynek minden jelensége együtt van, de büntényt nem látunk; erre nincs egy bizonyitéka sem a közvádló királyi ügyész urnak. Csakis jelenségekből következteti visszafelé, hogy tegyük fel, és fogadjuk el, hogy volt ilyen büntény, tehát itéljük el Farkast és társait 10 és nem tudom hány évi fegyházra. A királyi ügyész ur jól tudja, hogy az igazság istenasszonyát egy szép asszony képében, de bekötött szemmel szokták ábrázolni, nehogy szemének bóditó fényével elhomályositsa a biróknak és az igazság egyéb közegeinek látását, és nehogy ő maga csalképek által elbódittassék. E bekötött szemü szép asszony kezeiben van egy mérleg, melynek két serpenyője van és mindkettőben egyenlően kell állania a sulynak, mert ha nem áll egyenlően, nincsen igazság. Már most tisztelt királyi ügyész ur, ha az történik, a mit ön itt inditványoz, hogy Farkas és társai elvesztenék szabadságukat bizonyos évekig; elvesztenék vagyonukat örökre, elvesztenék becsületöket örökre. Ez mind bizonyos. Az a 4 vagy 5 évi fegyház bizonyos. Ha azt beleveti a mérleg egyik serpenyőjébe, az nagyot nyom. Ha elvesztik minden vagyonukat — hiszen a többinek ugy sincs sok, — de egyiknek van, az is sokat nyom, az a 200.000 forint nem gyermekjáték, és ha belevetik a mérlegbe, az lenyomja azt és öt embernek, öt ember családjának és gyermekeinek neve, becsülete — nagy dolog azt elveszíteni, megbélyegezni, berántani a gyalázat fekete sarába. Ha mindezt belevetik a mérleg egyik serpenyőjébe, az irtóztató nagyot nyom benne. És most azt kérdezem a közvádló királyi ügyész urtól: hát a mérleg másik serpenyőjébe mit tud beletenni, hogy ez igazságnak ez a két mérlege egyenlően álljon? Nem tud egyebet beletenni, mint egy csomó feltevést, egy csomó tanunak és szakértőnek ezt a beszédét: «Azt hiszem, lehetett ig[illegible]etett ugy.»

Bocsánatot kérek, ez nem igaz mérleg; ha ez volna az igazságszolgáltatás mérlege, higyje meg nekem közvádló királyi ügyész ur, a mai felvilágosult társadalom már rég összetörte volna azt a mérleget azzal a bekötött szemü szép asszonynyal együtt, és inkább a régi ököljogot állitaná helyébe, mintsem hogy elszenvedje azt, hogy az igazság aképpen szolgáltassék ki, hogy a mérleg egyik serpenyőjében ilyen biztosan megmérhető irtóztató veszteségek és fájdalmak legyenek, a másikban pedig a közvádló kir. ügyész ur feltevései és lehetőségei.

Egyik vádja a közvádló kir. ügyésznek az, hogy 1887. márczius 26-án Farkas Menyhért a verseczi lottogyüjtődében tett három számra 24,000 forintot nyert a temesvári huzáson. Megvallom, hogy akármi az oka, akár az, mert elmém nem volt képes ezt eléggé belátni, akár mert kellő előtanulmányt nem tettem, de az egyéni jellememet alkotó egész öszinteséggel kijelentem, hogy e vád lényegét nem sikerült megértenem mind máig. Én kijelentem, hogy nem értem az irásbeli vádlevélből, nem értem a mai előterjesztésből azt a vádat, melyet különben összetörtek védőtársaim; én most sem értem, hogyan jutott Farkas Menyhért ahhoz, hogy ezzel vádolva van? Temesvárott volt akkor? Nem; senkisem állitja. Magam hallottam attól a szerencsétlen embertől, Nebauer Ferencztől, Topántól s a többitől, a kik bizony nem kedveznek Farkasnak és társainak, hogy az összes iratokat megnézték a huzás előtt, azok rendben voltak; megnézték a huzás után, akkor is rendben voltak; akkor kiállitották a nyeremény konstatálásáról szóló okiratot, soha sem vonta senki kétségbe, ki is fizették szépen. Farkas közel se járt ahhoz a helyhez és manipuláczióhoz, de a dolog természete is azt hozza magával, hogy hiszen a játékjegyzék annyi kézen megy keresztül sorozás, lajstromozás, sommázás, befüzés, pecsételés, elzárás 3 pecséttel, 3 lakattal, 3 emberrel, ki tudja hány ilyen háromféle ellenőrzéssel a huzás előtt és a huzás után és mégis a közvádló kir. ügyész ur előáll 3 év mulva azzal, hogy, de van ám nekem egy tanum, Joannovits István, megmondta az, hogy hamisság történt, én egyébb bizonyitékot nem látok. A szakértők is beszélnek ugyan, de ök is csak azt mondják, egyik tinta világosabb, a másik tinta sötétebb, de hogy melyiket irták elöbb, melyiket utóbb, melyik az igazi, melyik a nem igazi, vagy hogy igaz-e vagy nem igaz az egyik vagy másik, arról a szakértők nem beszélnek semmit, de ha beszélnének, sem értenek hozzá, mert oda vegyész kell és nem abc tanitó. Joannovics István, ez csakugyan egy tanu; megengedem a közvádló urnak, elfogadta öt, a hogy előttünk jelezte, egészen klasszikus tanunak; pedig olyan egyszerü a dolog, mutatja levele kettö is, melyet Hergatthoz intézett. Sajátságos jelenség ez a Joannovics. Hogy Hergatt valamit beszélhetett neki, hogy Hergatt, a mint látjuk a maga egyéniségénél fogva és mesterségénél fogva, mint egy kiválóan ügyes borbély, akármelyik huzás után elmondhatta azt, nemcsak boros fövel, hanem még jobban elmondhatta józan fövel, hogy no, hej nyertünk, most 10, most 20, most 50,000 forintot. Hiszen mit nem mond el egy borbély, ha fecsegni akar, lottóüzlete érdekében? És miután el nem hitték volna magának, hogy oly sokat nyert, hát közös ismerősei közül megnevezett valakit és épen Farkast, abból aztán Joanovics furt-faragot magának ürügyet, hogy egyetlen örök barátjától és testvérjétől, napra-napra, hétről-hétre, kisebb, nagyobb összegeket kikérjen. Ez az egész eset. Lát-e a közvádló királyi ügyész ur Joanovicsban és Barachban és Joannovics mindkét levelében mást, mint ezt? Olvassa el ezt a levelet, abban azt mondja Joannovics; «Édes barátom, édes testvérem, édes mindenségem! Az én lelkiismeretem nagyon nyugtalan, nagyon háborgat engem. Nyugtass meg azzal, hogy adj nekem 1500 forintot, hogy pedig a te lelkiismereted ne háborogjon, adok neked arról váltót. Legyen a váltó örökké te nálad, a pénz pedig örökké én nálam.» És ugyan ebben a levélben, ugyanaz a derék Joannovics elpanaszolja, hogy ilyen kölcsönös lelkiismeret megnyugtató biztositási üzletet ö Farkassal nem csinálhatott, de azért, — hozzáteszi: «Adj nekem pénzt, mert katasztrófa lesz belőle és végre is kénytelen leszek feljelentést tenni.» De mi lehetett volna a feljelentés tárgya, azt hiszi talán a királyi ügyész ur, hogy azokban a gondosan összeragasztott levelekben meg van mondva, hogy miről van szó? Dehogy. Csak akkor volt megmondva, mikor a vizsgálóbiró felfedezte, mikor Joanovicsot előállitotta, mikor Farkas és Hergatt le voltak tartóztatva. Akkor látta Joannovics, hogy a forrás kiszáradt, többé nem lehet lelkiismeret megnyugtatására kölcsön pénzt kérni.

Már most tehát mondjunk olyant is, a mit Joannovics mond és a mit aztán a vád ahhoz a levélhez köt és a mit a vizsgálat hozzákötött. Azt nem mondta, és irta akkoriban Joannovics, hanem csak miután az ujságban per longum et latum olvasgatta a lottókirály bünperét és annak részleteit, akkor aztán Joannovicsnak és Baruchnak eszébe jutott minden és tanuságot tettek itt a törvényszék előtt. Mindebből egyet látok. És az egész 1887. márczius 27-iki tényben többet nem, de azt látom, hogy ha a dolog elébem kerülne, Hergatt és Joannovics személyében, mert ha a kettőjük közti lefolyt szóbeszédet tárgyalja az a levél, akkor én elitélném mind a kettőt; az egyiket egy hétre, a másikat 11 hétre, miért fecsegtek és miért zsarolta egyik a másikat s az egyik miért henczegett a másik előtt, hogy agyon csaptuk a kincstárt, mert az olyan, mint a homokrakás, ha meritünk belőle egy vékával, utána döl a másik tizzel. Elitélném mind a kettőt, de tanunak, olyannak, a kinek a vallomására és csakis arra, egy egész komoly vádat alapitsak: én, mint királyi ügyész, elnem fogadnám Joannovics István urat soha! De azt hiszem a biróság sem fogja elfogadni.

Áttérve a fővádra: a közvádló kir. ügyész a terhelő jelenségnek egész hosszu sorát felemlitette; nem megyek végig valamennyin, mert nem tartom szükségesnek; egyiket, másikat talán bövebben kell tárgyalnom, de felemlitem valamennyit.

Felemlitette a közvádló kir. ügyész ur a vádlevélben a nyeremények mesés nagyságát. Mesés! miért mesés? Nem értem általában az igazságszolgáltatás mezején ezt a szót, hogy «mesés» és nem tudom respektálni. Nem fogadom el; helytelennek tartom, hogy a közvádló kir. ügyész ur e szót használta, mert a nyeremény akár kicsiny, akár nagy, nem mesés, hanem törvényes. Az állam elfogadja a betéteket; játszik, szerencse összeköttetésben van a játszó felekkel. Ha nyer, besepri a nyereményt, ha veszit, ki kell fizetni. De azért nem mesés az. Hát ha egyesek nagy pénzt tesznek be és az elvész? Az nem mesés? Aztán sajátságos állam az, hogy mikor a betevők pénzüket oda viszik — a mi pedig csak a mi államunkban 3 millióra megy évenként, akkor nem nézi meg a temesvári m. kir. lottohivatal, hogy melyik játékjegyzék hogy és honnan van irva; másolva van-e, vagy eredeti, tintája sötét-e vagy világos és a pénz honnan jö? Akkor jól van minden, helyes minden, kivált ha a huzásnál senki sem nyer. Ha azonban valakit a szerencse megkörnyékez, valamelyes összeget az államnak ki kell fizetni, akkor gyertek elő közvádlók, kir. ügyészek, vizsgálóbirák, a hány csendőr, a hány detektiv a világon van, szedjetek össze minden embert, motozzatok két országon keresztül, akkor lármát csapnak, bünöst keresnek, mert akkor fizetni kellene.

Elnök: (Közbevág.) Kérem tessék a szavakat megválogatni, mert az állam nem követ oly eljárást, mely ilyen kritikára jogosit. A lotto az ország törvényein alapul és a védő ügyvéd urtól mint képviselőtől is elvárom, hogy a törvények iránt tisztelettel viseltessék.

Eötvös Károly: Ismerem én, hogyan játszik az állam, hanem hiszen nem tartozik ide erről tárgyalni. Ha egyszer egy szerencsés ember körmére üthet az államnak és fizetnie kell, akkor talál hibát minden irásban.

Egy másik terhelő körülményre is hivatkozik a közvádló kir. ügyész ur, hogy Farkas lottógyüjtődéket alapitott. Dehogy alapitott! Egyet sem! Ez megint csak a kir. ügyész ur feltevése és megint az ö ezer lehetőségeinek egyike. Hiszen Verseczen Herrgatt alapitott gyüjtődét és akkor Miloszavlyevits ügyvédi irodájában volt Farkas; Hergatt ott csinálta az engedélyért való kérvényét. Hogyan jutott a közvádló kir. ügyész ur ahhoz az állitáshoz, hogy a verseczi gyüjtődét Farkas alapitotta, vagy hogy ö buzgólkodott az alapitás körül? Farkas sem alapitó nem volt, sem folyamodó nem volt, ö mint egy ügyvédi iroda vezetője megfogalmazta a kérvényt megkeresésre; ebből áll az egész. Egy másik eset az, hogy egy régi ismerőse, egy szegény özvegy asszony megkeresésére megcsinálja a kérvényt; sem utána nem jár, sem nem szorgalmazza, sem semmit nem tesz tovább a dologban. Tehát miért volna ez gyanusitás és terhelő jelenség? miért volna ugy, a mi egyáltalában nem igazolható: hogy Farkas lottogyüjtődéket alapitott vagy alapitások körül buzgólkodott? Ismétlem, ez is csak ama szerencsétlen feltevések és lehetőségek gyüjteményét szaporitja. Hogy Telkessinével ismerös, ez a harmadik rémitő terhelő körülmény. Ez igaz; hogy mit nyom ez a vádra nézve, azt Friedmann igen t. védőtársam már elmondta. Hogy Szobovics elküldte a szolgát a huzásról, annak a körülményeit kartársaim már kifejtették. Gyanus körülmény a közvádló kir. ügyész ur szerint, hogy Farkas Püspökynével ismeretségben volt és vele az «Órában» találkozott a mint ezt egy kellner állitja és talán a «Rudolf trónörökösben» is vagy egyik, vagy másik kávéházban. Bocsánatot kérek, de azt hiszem, Farkasra még nem hoztak olyan törvényt, hogy neki nem szabad senkivel találkozni és senkivel ismeretségben lenni s ha a kávéházba megy, onnan Püspöky tartozik azonnal kimenni, vagy neki nem szabad odabemenni. De hogy összebeszéltek, hogy megegyeztek volna, hogy egyik a másikat felbujtotta volna, hogy közösen bünös cselekményt végrehajtsanak, erre a közvádló kir. ügyész urnak annyi bizonyitéka sincs sem Farkas, sem Püspöky ellen, a mint nincs a római pápa ellen. Ez megint csak feltevés. Azzal indokolja a közvádló királyi ügyész ur a lehetőséget, hogy azt mondja: «Ha valamely tényről következtetni lehet az eredményre, akkor az eredményről is lehet következtetni a tényre. «Nem ugy van, közvádló királyi ügyész ur, hanem ugy, hogy mi czivilizált államban élünk, városokban lakunk, a városokban vannak utczák, közhelyek mulatságra, okulásra és hivatalra szánt helyek, korcsmák, kávéházak, étkező helyek, szinházak és oda elmegy az egyik és a másik müvelt ember. Találkoznak páholyban, zártszékekben, folyosón, kávéházban, korcsmában, hivatalos ügyekben a hivatalokban. De ha ezekben a találkozásokban mindjárt bünös jelenséget, rémitő bűntényre való összebeszélés jelenségeit látjuk, azt nem nevezhetem igaz néven másnak, mint «symptomenreitereinak.»

Ujra mások terhelő adata a vádnak az, hogy Szobovics a huzás előtt elküldte a szolgát egy távirattal a feleségéhez. Azt mondja a közvádló kir. ügyész ur, hogy miért nem küldött inkább hordárt, miértnem egyik hivatalnoktársát, s mért küldte épen a szolgát. Nos hát elküldte azért, mert nincs az istennek az a hivatalnoka, — a királyi ügyész urat sem véve ki, a ki, mikor magán dolga van, nem a hivatalszolgát küldené, hanem küldené először a szolgát hordárért, és aztán a hordártól küldené el a táviratot feleségéhez. Szobovics ugyan nagy elmének, nagy lelki tehetségnek jelenségeit itt nem tanusitotta, az bizonyos, de már mégsem olyan együgyü, hogy mikor ott van a hivatalszolga előtte, akkor hordárért menjen. Soha senki sem tesz másként, mint Szobovics tett, és sohasem is lesz ez máskép. Mindig a hivatalszolgát fogják elküldeni. A mint a lottófőnöknek és másoknak vallomásaiból is kiderül, ugyanazt a jó, tisztességes Grochmalt nemcsak Szobovics, de mások is, minden magándologra, a mire használhatták, küldözgették, mert a hivatalszolgának az a dolga. De a közvádló királyi ügyész ur itt egy analitikába bocsátkozott, rendkivül érdekes analitikába, melyhez hasonlót regényekben többször olvastam. T. i. azt mondja: Félegykor jött a távirat. Miért nem küldte el Szobovics félegykor, vagy miért nem félháromkor? Ha elküldte volna félegykor, ott lehetett volna a huzáson. Vagy miért nem küldte el Filót? Miért nem küldött mást hordárért. Én azt az összes czenzurát, melynek Szobovics és Püspöky is ki volt téve, az egyik azért, hogy az árva fiut elküldötte, a másik azért, hogy Grochmalt elküldötte, figyelemmel végig hallgattam és beláttam, hogy elvégre mindegyik járhatott volna el czélszerübben is, ez igaz. De eszembe jut erről, hogy hiszen Deák Ferencz már csak kissé bölcsebb ember volt, mint Szobovics és mikor a nap lenyugodott, ha akkor összeül egy ilyen fényes testület, mint mi vagyunk, és el kezdi vizsgálni, hogy Deák Ferencz minden dolgát azon a napon, a lehető legnagyobb czélszerüséggel csinálta-e, — még Deák Ferencz munkáiban is lehetne elég alapos kritikát találni és talán annyit is, mint Szobovics munkájában.

Ha a közvádló királyi ügyész ur jól kiképzett, egészséges, kiváló elméjének egész ügyességével felállitja azon magaviseletü törvényeket, melyeket egy szegény lottóhivatalnoknak mindennap szem előtt kell tartania és ha azon törvényeknél fogva megméri Szobovicsnak — vagy nem — ha magát a lottófönököt veszi is vagy ha a miniszteri szakértőt veszi is, mindennapi viseletét, vagy az önmagáét vagy az enyémet, vagy itt bármelyikünk viseletét és minden dolgát, a mit tett, vagy a mit elmulasztott, vagy félig megtett, hogy ugy volt-e a leghelyesebb, bizony t. ügyész ur, valljuk meg magunknak, hogy Deák Ferencz a bölcs sem tett mindig mindent a legnagyobb czélszerüséggel és Szobovics sem tett mindent a legnagyobb czélszerüséggel. Bizonyos, hogy jobb lett volna, ha hordárt küld, de minden ember azt mondotta volna: mégis bolond az a Szobovics, hogy hordárt küld, mikor ott van a hivatalszolga. Franklinnak a magaviseletéről vezetett rovatostáblát ismeri a kir. ügyész ur, meg van az ö barometruma az erkölcsi magaviseletről memoirjában: naponkint maga elé tette, hogy a takarékosság, az emberszeretet, a hüség, a szilárdság, az óvatosság stb. ellen mennyit vétkezett; pedig Franklin a világtörténetnek, az emberiség polgáriasodásának egy magasztos alakja. Nézze végig az erkölcsi önmérséklet termometrumát és meg fogja látni, hogy Szobovicsénál nagyobb hibákra is akad. Ha közvádló ur abból a körülményből, hogy nem hordárt küldött, egy borzasztó sötét bűntényre való következtetést von le, akkor a közvádló kir. ügyész ur előtt csakhamar elsötétedik a világ, mert akkor becsületes embert csakhamar nem lát maga körül. Ilyen az is, hogy Püspöky megengedte, hogy idegen fiu huzott. Megtörtént ilyes dolog máskor is és sokszor, nem csak itt, hanem mindenütt. Fölirta nekem valaki a közönségből, nem vádló, nem védő, nem biró, erre a kis papirra, alig 10 perczczel ezelőtt a következőt: Ha a huzásnál müködött elnök azt a kérdést intézte volna Telkesi Margithoz: «Hogyan hivnak édes fiam?» akkor azal az egyszerü kérdéssel elejét vette volna az egész bünpörnek; de bocsánatot kérek, ettől a gyermektől azt sem kérdezték meg, kinek fia, hogyan hivják, honnan jön, mit akar s jegyzökönyv sem nevéröl, sem ottlétéről nem nyittatott, mert erre rovatosiv nincsen csinálva s az adminisztrácziónkban divatos tizezer rovatos ivből erre még egy sem jutott. Én tehát azt szeretném tudni, mi a törvénytelenség, mi a helytelenség, mi a szokatlanság abban, a mit Püspöky csinált, mert ott nem történt egyéb, mi a mi minden huzásnál megtörténhetett. Azt kérdem most már én a t. közvádló ügyész urtól, lenne kegyes nekem arra felelni, hogy ha Farkas a julius 6-iki huzáson nem nyer és azután véletlenül kiderül, hogy Margit huzott férfi nadrágban, mit gondol közvádló kir. ügyész ur, sürgette volna-e azt, hogy Farkasnak az 1200 frtja visszaadassék és ha sürgetni találta volna, mit gondol közvádló kir. ügyész ur, milyen képet csinált volna ahoz a miniszter ur, meg az állam? Pedig az igazsághoz az is tartozik, hogy ha elméltóztatik töle disputálni a 400,000 frtot, mert férfinadrágban volt egy kis leány; ha kisül, hogy férfinadrágban volt és nem nyert a tevő, akkor vissza kell adni az 1200 frtot. Mit gondol a közvádló kir. ügyész ur, akadt volna-e oly tisztviselője az államnak, ki azt merte volna tanácsolni, hogy adjuk vissza a pénzt. Egyszerüen kinevetnék s azt mondanák, akár nadrágban, akár nem, akár férfi, akár leány volt a kihuzó, itt a jegyzökönyv, itt van Szobovics, Topán, Püspöky, Kemény aláirása, az 1200 frt itt marad. Mióta van hát két éle, két nyele, két foka az igazságnak? de csak olyan, hogy egyikkel mindig az egyik játszót üti, de a másik játszót soha sem. Az is erkölcsi oldala a dolognak és mikor a közvádló kir. ügyész ur oly nagyon szivén viseli és méltán a kis Telkesi Margit jövö szerencséjét és annak a ténynek befolyását az ö erkölcsi érzületére, — ámbár én abban, hogy egy 11 éves leány egyszer férfiruhába öltözködik, nagy bajt nem látok, mert nem hiszem, hogy az ö lelkének nemessége ezáltal megvolna sértve és szerencséje összetaposva, — akkor a dolognak ezen általam felemlitett erkölcsi oldalának megbélyegzésére a közvádló kir. ügyész urnak egy szava csak lehetett volna. Ezt akarom konstatálni. Azt mondja a közvádló kir. ügyész ur, hogy sulyosan terhelő körülmény, hogy itt vannak a sötét tokok tiz számban és Farkas Menyhért is tiz numerust tett. Erről már beszéltem, hogy semmivel sincs bizonyitva, hogy a tokok ott lettek volna; a vádlottak tagadják; a tanuk közül határozottan egy sem állitja. Egy tokra nézve erös tárgyi gyanu merült fel, hogy nem volt ott. A tokok identitásának szakad tlansága soha sem volt ellenörzés alatt. Erröl külenben később lesz szerencsém beszélni. Mindamellett két körülményt kell megjegyeznem. Az egyik az, hogy a közvádló kir. ügyész ur — s ezt panaszképen, legkeményebb kritikával mondom — elöterjesztésében azt mondotta, hogy Szobovics hajtotta a kereket, azért s akként, hogy azon alkalmas momentumban állitsa meg, mikor a sötét tokok felül vannak. Bocsánatot kérek, de ez az állitása tökéletesen alaptalan. Ez az állitás és ennek helyessege sem tanu által, sem szakértő által, sem próba által, sem a vizsgálat folyamán, sem a végtárgyalás folyamán megállapitva nem lett. Egyetlenegy szakértö akadt, a ki — feledve, hogy a szakértőnek nem szabad belebeszélnie, csak az egyenes kérdésre felelni — az én fülem hallatára mondá: «meg is lehet ezt a kereket állitani ugy, hogy hol nagyobb, hol kisebb teret foglalnak el a tokok.» Honnan tudja ezt az az ur? Könyvből? Nem! Próbából? Nem! Hanem azt mondta: adjanak idöt a kisérletekre és bebizonyitom. Bocsánatot kérek, ha a világ legelsö világhirü szakértője sem észleletre, sem auktoritásra, sem pedig a tudomány megállapitott tételeire nem hivatkozik, hanem azt mondja: adjanak idöt, majd kitapasztalom... egy ily puszta, üres és inkompetens beszédet a vád anyaga gyanánt bizonyitékul felhozni a közvádló kir. ügyész ur jogositva nincs. Egy másik szakértő ezt mondta: azt hiszem, tapasztalás utján meg lehet különböztetni a szines tokot a nemszinestöl. Ez is csak olyan üres semmi. És ha valaki az igazságszolgáltatás tényezöi közül erre sulyt akar fektetni, akkor azt mondom ennek a szakértőnek: majd én bekötöm szemeidet s tapogasd ki nekem, melyik a szines és melyik nem; mert a puszta beszéd és az: «azt hiszem» nem bizonyiték. Ily indokolatlan, inkompetens beszédre 5—6 vádlott ellen terhelő gyanut kovácsolni a közvádló kir. ügyész ur magasztos feladatának tudatában nincs jogositva. Püspökynek Telkessynével való találkozásáról nem beszélek, mert tisztelt kartársaim ezt eléggé kifejtették; de a közvádló kir. ügyész ur nagy sulyt fektet arra, hogy Farkas nem leplezi le és nem nevezi meg s nem állitja elénk bécsi társait. A közvádló kir. ügyész ur még a minösités után a büntetés kiszabásánál is mint sulyositó körülményt hozta ezt fel: Azt kérdem kötelessége-e társait megnevezni? a felelet az, hogy nem. Azt kérdem, érdekében áll-e megnevezni? A közvádló kir. ügyész ur azt feleli, hogy igen. Én azt mondom: hogy nem! Megmondom, miért. Én ismerem hatóságaink és Ausztria hatóságának felfogását. Ha Farkas Menyhért megnevezi ezen két bécsi tanut, higyje meg a közvádló kir. ügyész ur, nem az lenne a következés, hogy a közvádló ur azt inditványozná, hogy: hála istennek! megvan a két bécsi ember; Farkast és társait ereszszük szabadon és a kommerczialbanknál lefoglalt 200,000 frtot adjuk ki; hanem azt: megvan a két bécsi ember, detektivek, csendörök fogjátok el azokat is és a mi vagyont találtok körülöttük, tegyetek kezet arra is, kobozzátok el azt is. Ez lenne a következés. Vessen számot magával és lelkiismeretével közvádló királyi ügyész ur; okosabb és szebb dolog-e az, ha Farkas Menyhért azt mondja: Én most ok nélkül szenvedek; szabadságomat, becsületemet, vagyonomat elvesztém, de általam azok a becsületes társaim ugyanazt a rossz sorsot ne szenvedjék, — mit gondol? vajon ez-e becsületes eljárás Farkastól, vagy ha Joannovics módjára élő állana, s azt mondaná: fizessetek 240.000 frtot, mert különben feljelentem a dolgot a temesvári törvényszéknek. Azt mondja a tisztelt közvádló kir. ügyész ur, hogy lélektani feladványok megoldásába szivesen nem bocsátkozik, pedig kell, és én igenis kérem, kisértse meg belebocsátkozni Farkas ez utolsó kijelentésének megmagyarázásába. Igen kérem erre; mert meg fogja találni és meg fogja magának adni azt a feleletet, hogy Farkas akkor tesz becsületesen, ha társainak nevét, miután nem is tartozik felfedezni, elhallgatja. Meg fogja adni a közvádló kir. ügyész ur azt a feleletet, hogy igen okosan és becsületesen cselekszik, ha inkább a titoktartás hösévé lesz, ha inkább szenved, mint szenvedett már sokat, mintsem azokat a társait szükség nélkül és haszon nélkül elárulja, azzal az eredménynyel, hogy azok ide melléje soroltassanak. Gyáva és hitvány dolog volna ez töle, és az igazságszolgáltatást nem mozditaná elő vele, se magára se társaira nézve. Azt mondja a t. ügyész ur és ismételve hozza elő vádelöterjesztésében, mint sulyositó körülményt, hogy Farkas társai hirtelen meggazdagodtak. Hogy hirtelen történt volna e gazdagodás, arról nem tud semmit sem, de vajon mit tud arról a közvádló kir. ügyész ur, milyen gazdag ember Hergatt? Az igaz, hogy van künlevő kapitálisa Joannovicsnál, melyet soha se lát; az is igaz, hogy csödöt kértek ellene julius 16-dikán; ez mind igaz! De hol van a hirtelen való meggazdagodás, mikor augusztus óta van a tömlöczben? Tehát alig hogy kiheveredett a csödből, belehozták a tömlöczbe. Szobovics gazdagsága pedig milyen? Egy lottóhivatalnok nem nagy ur a czivilizált világban, az igaz, de ha egy ily hivatalnok arra vetemedik egy életen át egyszer, hogy pezsgöt iszik, magyart, 2 frtosat, miröl Malle azt mondta, hogy komisz volt — ez még nem gazdagság! Miből áll tehát a gazdagság? van itt talán egy arról felvett leltár? A gyárváros szélén a kertek alatt, az árkon tul egy vityillója van, melynek 1200 frt az ára; ki van-e fizetve vagy nincsen? Nem tudom; de tegyük fel, ki van fizetve. Hát ez gazdagság? Egy lottóhivatalnokot arra kárhoztatnok, hogy annak még egy czigány putriaja se legyen? Egy czigány putrinak ára falun is 1200 frt és ily ház már gazdagság? Telkesyné családjának a gazdagsága? Szerettem volna, ha a közvádló kir. ügyész ur azt a jelenetet látta volna, midön a családot meglátogattam. Egy kis elöszoba, mely egyuttal konyha is volt, és azon kivül, egy kis szoba, kopott régi butorokkal, benne egy kis leány; Margit: alsó szoknyában mezitláb. A nagyobb leánya, a legegyszerübb, a legkopottabb házi ruhában kötögetett, varrogatott mások számára. 80 frtra van becsülve, a mi ott van. Ez magas, ez tulságos becsü, és ha azt látta volna a közvádló kir. ügyész ur, a mit én akkor, azt mondaná, hogy az, a ki azt a becsü-jegyzökönyvet és leltárt felvette, valótlant mondott, mert tulzott, feketitett. Az az egész kapitális nem ért többet 20—25 frtnál és ha volt több, az elment a perre és börtönre. Szegénység van ott közvádló kir. ügyész ur, biztositom róla, mint magánember is.

Hol lát tehát gazdagságot közvádló kir. ügyész ur? Püspökinél? Micsoda gazdagságot? Tegyük föl, hogy az övé mind, a miröl ö nem tudott, csak a felesége. Oly takarékos jó gazdálkodás mellett, mint a tanuk állitják és én láttam párszor való beszélgetésböl, husz esztendei szolgálat után még cselédet sem tartva, 600 frtból megélve, kölcsönöket adva, örökölve Budán, nem lehetne egy hosszu életen keresztül egy 15,000 forintnyi kapitálisra rendes uton szert tenni? Ez is gazdagság? Ez is sulyositó körülmény? Ezért van Püspöky szabadságától megfosztva? Miért nem tetszik Rothschild bárót lehozni? De sok Püspöky kerülne ki belöle, ha a vagyon is terhelő körülmény.

De hogy el ne felejtsem, most megteszem elöterjesztésemet Püspökynére nézve. Miután Püspökynére oly ténykörülményt, mely a büntető törvénykönyv értelmében öt terhelné, akár az összejátszást, akár a bünpártolást, akár az okmányhamisitást vagy férfi ruhába öltözést a t. közvádló kir. ügyész ur fel nem hozott, nem is emlitett, ennélfogva én, miután indokaival foglalkoznom nem lehet, mert nincsenek, egyszerüen kérem a t. kir. törvényszéket, hogy a közvádló kir. ügyész urnak Püspökynére elöterjesztett kérelmét, mint teljesen indokolatlant és alaptalant egyszerüen elutasitani méltóztassék.

Elnök ezután a tárgyalást tiz perczre felfüggesztette.

A szünet után, már lámpavilágnál, **Eötvös Károly** igy folytatta beszédét:

Nagyságos elnök ur; tek. kir. törvényszék! Eddig ez szomoru pernek amaz adataival és ama momentumaival foglalkoztam, melyek a vádlottakra nézve terhelök és a melyeknek szövevényes összealkotásából eredt és tartatik fenn a vád. Most nagyságod kegyes engedelmével áttérek azokra a körülményekre és azoknak lehetö rövid vázlatára, melyek jogász néven mentö körülmények és a melyek az én meggyözödésem szerint a vádlottak ártatlanságát bizonyitják. Mindenekelött enyhitö körülményül kivánom felemliteni, bár ez enyhitést, vagy hogy szükség lenne arra, hogy az enyhitö körülmények mérlegeltessenek, kikerülni óhajtom és törekszem, a mit a t. közvádló kir. ügyész ur is felemlitett, hogy mindazok kik itt állanak a törvényszék szine elött fenyitetlen becsületes elöéletü emberek, nagyrészben szegények, nagyrészben tisztviselök, kik kenyerük javát megették, szigoru köztisztviselöi feladatukat hiven és becsületesen teljesitették és most hanyatló koruk, elöestéjén a büntetö biró elé állitvák, nem nyilt és világos bizonyitékok, hanem lehetöségek, gyanujelek és feltevések alapján. A becsületesen megfutott életpályának tanuságai óvatossá tehetnék a vizsgálatot és vádat, hogy legalább lehetöségek és feltehetések alapján tiszta elöéletük, köztisztviselök ellen ne azon kezdje a pert, hogy öket letartóztatja. Farkasra nézve tisztán áll elöttem az, hogy ö játszott, hogy ö a lottó számokra tett betéteket. A mint itt ki van mutatva csupán Bécsben és csupán az utolsó esztendöben több mint, 900 sorra de én tudom, hogy az 1000-et megközelitöleg mert a rendörség hibás kimutatása nem közli a betéteket teljesen, közel 6000 frt erejéig rakta a lutrit. Én tudom, hogy azon kivül Triesztben is megtette ugyanazon számokat és tudom, hogy azonkivül Budapesten is megtette, noha a vizsgálat erre kiterjesztve nincsen. Megtette az Erzsébet-uton a Pannonia szálloda háta megett levö és még több gyüjtödében, melyeket annak idején felsorolhatok, a miként ö maga mondja több mint 6000 számokban több mint 50,000 frt betéttel. Ha valaki ily szenvedélyesen és ily tömegekben rakja meg ugyanazt a számot, a matematikai törvény mutatja, hogy az arány ugy állván, mint 1 : 11,748-hoz, akkor 6000-szor megrakásnál, hogyan áll a nyerés lehetösége? Ha a t. kir. ügyész ur feltevésekre hivatkozik mint terhelö körülményekre, kötelessége lett volna azt a mentö lehetöséget is számitásba venni, hogy nyerni is lehe a lutrin. Mert ha azon nem lehetne nyerni, másokat kellene a legmélyebb tömlöcz fenekére rakni, mint csalókat. És ha lehetséges, hogy Farkas elöállitotta mindazon elöfeltételeket, a melyek a valószinüségi kalkulus szerint, — mindenkinek biztositják a nyerést, de én erre nem sokat adok, erre nagy sulyt nem fektetek, — azt mondja majd erre a kir. ügyész ur, hogy Farkas a mint nyerhetett, ugy nem is nyerhetett. Az én feleletem ez: a mint nem nyerhetek, ugy nyerhetek is. A különbség közöttünk az, hogy a közvádló királyi ügyész ur jogokat akar elvenni, szenvedéseket kiszabni, sujtani — tehát neki bizonyitani kell. Eddig pedig azt meg nem kisérlette. De azt kérdem a királyi ügyész urtól, ha Farkas Menyhért csalás utján biztos nyerésre utazott, mi szüksége volt neki arra, hogy ugyanazon számokra 50,000 forintot megtegyen és pedig éveken keresztül. De még ezt sem tartom döntönek, hanem felhozni azt, hogy ha Farkas tudta volna, hogy ö helytelen dolgot, bűntényt követ el, felteszi-e a közvádló ur, hogy oly kalandos természetü ember, mint ö, ki annyi helyen megfordult, annyi üzletbe kapaszkodott, valóságos amerikai mozgékony jellemet fejtett ki, — mikor gyanutlon birtokában van azon 240 ezer forintnak, hogy ö elöjött volna ide, a vizsgálóbiró ur kezébe és nem sokkal könnyebb lett volna neki az ö egynegyed vagy fél millió forintjával ideiglenesen valamely boldogabb hazába vitorlázni? Tette? Nem tette, hanem azt cselekedte, hogy mikor a hirlapokban olvasta, (ezt is konstatálni kellett volna) hogy az ö eljárása gyanusittatik, hogy a lapok és az illetékes közegek bűntényröl beszélnek, s a biróság vagyonát meg akarja támadni, nyiltan oda ment a budapesti kereskedelmi bankba és a 200 ezer forintot saját nevére, — csak általa felvehetö módon letette. Mit gondol a t. közvádló ur, ha ö érezte volna bünös voltát, kellett volna-e neki ezt cselekedni? Farkas elég jogász arra, hisz ügyvédi irodát vezetett egy decenniumon keresztül, hogy lássa, hogy az osztrák kincstárnak 200 ezer forinttal több vagy kevesebb, — semmit sem számit, és ha elmarasztaltatik, az ö büntetése 24 órával sem lesz kevesebb, ha a 200 ezer forint megkerül, mint ha meg nem kerül.

Ö tudhatta, hogy ha elmarasztalják és akkor kiszabadul, az a 200 ezer forint jó lesz neki. De ö ezt nem biztositotta magának, hanem oly nyilt, becsületes arczczal, melynél becsületesebb, nyiltabb arczczal egyikünk sem jár e társaságban — odament a bankintézethez és minden vagyonát koczkára tette; ha tetszik a biróságnak, foglalja el.

Ha a közvádló királyi ügyész ur a lehetöségek és lélektani feladványok lejtöin akar magának feleletet teremteni, mért nem mérlegeli ezt a tényt, a mint azt egy okos embernek mérlegelni kell? De tovább megyek. Farkas Menyhért olvasta a lapokból, hogy öt keresik, czitálják; menekült talán a hatóság elöl? Nem. Ö maga jelentkezett Budapesten, az ország fövárosában az államrendörség fökapitányánál: «Itt vagyok, én vagyok Farkas Menyhért, mit akarnak?» A fökapitány tudatta vele, hogy julius 16-ára idézve van a temesvári vizsgálóbiró elé, kinek eljárásáról itt én most nem beszélek, majd másutt és máskor beszélni fogok. És késlekedett talán? Nem. Rögtön vasutra ült és megjelent julius 16-ára a vizsgálóbirónál: «Mit akar vizsgálóbiró ur? Itt vagyok!» És ekkor hazánk minden törvényeinek és a józan rácziónak ellenére letartóztatták és azóta le van tartóztatva. Hát bünös ember igy szokott eljárni? Ezek nem inditották a közvádló kir. ügyész urat arra, hogy egy kicsit máskép fogja feladolgot, ne ugy, hogy mindjárt született gazemberrel, gonosztevövel van dolga? Eszébe juthatott volna, hogy talán becsületes ember lehet az, ki saját személyét, szabadságát, egész vagyonát — pedig nagy vagyonkát ám! nem akkorát, mint a Szobovicsé — oda téve azt mondja: Ha tetszik a biróságnak megtámadni, támadjon meg; itt a vagyon! — És talán eltitkolta ö azt, hogy nyert? Nem titkolta; ö maga deritette fel; ö maga ment oda a «Nemzet» szerkesztöségéhez és a maga fillérjét jótékony czélokra adta a maga nevében. Szükséges volt-e ez? Hiszen ha bünös, ha félnie kell a biróság sulyos kezétöl, legelsö kötelessége lett volna maga iránt az, hogy ne dicsekedjék ezzel, ne menjen a piaczra, hogy: «Én vagyok ám Farkas, a ki nyertem!» — de ö nem titkolt semmit, nem hazudott, senki elöl nem menekült, nem tett félre egy krajczárt sem, a mi pénze volt, odaadta a biróság kezébe. Ime ezek nem jutottak eszébe a kir. ügyésznek, pedig ezek sokkal fontosabb körülmények, mint az ö föltevései.

Intézték hozzám intelligens, kiváló férfiak Temesvárt is, de még a fövárosban is azt a kérdést, hogy mi hát az én egyéni nézetem, hogy tisztának látom-e Farkas dolgát? Megfeleltem reá egész nyiltan, öszintén: Én nem tudom ugyan, mi történt, valami furcsának, gyanusnak látszik nekem az egész dolog; de teljes pozitivitással tudom, hogy a vád oly alakban, a mint elö van terjesztve, egyetlen részében sem igaz, jelenségei látszólag igazak, de azok csak jelenségek, az azok összetételéböl összeállitott tények azonban valótlanságok, és jót állok érte, hogy a sir nem zárul be fölöttem addig, mig erröl a kir. ügyész is meg nem fog gyözödni, még pedig rövid idö alatt, hogy a vád azon alapjában, a mint itt elö van terjesztve, a legutolsó pontig nem igaz. De azért gyanusan áll elöttem a dolog. De nem erröl van szó, hanem a mi szent igaz, az, hogy a ki bünös, azt meg kell büntetni, másrészt még sokkal szentebb, sokkal igazabb az, a ki ellen nincs bebizonyitva a büntett, azt nem szabad büntetni. Nem azt mondom én, hogy az ártatlan meneküljön, nem Verböczyhez vagy annál sokkal korábbi 1000 éves bölcseséghez folyamodom én, hogy inkább meneküljön 100 bünös, minthogy büntettessék egy ártatlan, hanem azt mondom, a ki bünös, azt meg kell büntetni, de a ki ellen, akár bünös, akár nem, be nem tudja bizonyitani a vádhatóság a bünösséget, azt büntetni és annak büntetését eröltetni nem szabad. Ez a közvád feladata is; ez az én álláspontom. Sok szakértöt hallgatott ki a vád ebben a szerencsétlen szomoru perben; nem tettem kifogást a szakértö egyéniségek szakképzettsége, elötanulmányai ellen, pedig tehettem volna, de nem tettem, mert láttam, hogy avval az ártatlan gyermekkel, avval a 10 éves leánynyal szemben, a kiröl a jelen volt bizottságnak minden tagja azt mondja, hogy bizony nem láttuk, hogy agyonnézte volna a tokokat, hogy ilyen gyermekkel szemben nagy eszü professzor szakértöt állitanak, a ki nagyitó üvegen nézi meg és veszi ki a sötét tokokat és akkor mondja, hogy Margit is kivehette — bocsánatot kérek, ilyen szakértöi eljárás ellen én kifogást csakugyan nem emelek, mert nem tartom szükségesnek. Sok szakértöt hallgatott ki a vádhatóság ebben a perben, de most én hivatkozom egy szakértöre, hogy miért és mennyiben szakértö, arra nézve én elmondom a történetet, és ez az, a mit beszédem kezdetén emliteni bátor voltam. Védötársam és kartársam Niamesny Gyula hivatkozott egy esetre védöi elöterjesztésében, oly esetre, a mely Bécsben fordult elö, hogy egy szerencsétlent, kit a sors ugy is összetört, a bécsi biróság ártatlanul elitélt 10 évre, vagy talán életfogytiglan tartó fegyházra, és ö 4 sulyos esztendöt ki is állott, mikor kitünt, hogy a biróság borzasztóan tévedett és a szerencsétlen egyébként is összetört leányt ártatlanul itélte el. Ezen szegény ártatlan leány ügye az én kezemben van most és a mennyit emberbaráti szivvel és kötelesség érzettel az ö érdekében el lehet követni, én elkövetek mindent, nem hogy az élet örömeit viszszakapja, mert azokat a becsületért neki visszaszerezni nem lehet, hanem hogy az élet örömeinek nyomorult foszlányait legalább megmentsem számára.

De nem azt akarom szakértöül idézni, pedig idézhetném a közvádló kir. ügyész ur elé öt is. De nem azt akarom! hanem itt a temesvári törvényszék hozott egyszer ily itéletet. Ugyanis 1855. február 14—15 közti éjjelen Fritz Miklós gottlobi lakos rablás közben saját házában meggyilkoltatott. A vizsgáló biró és a csendörök kivetették kezüket Dogariu Vikentie és társaira. A nagybecskereki császári kir. törvényszék elsö fokon elitélte Dogariu Vikentiet 20 évi sulyos börtönre, Rossu Neczut 16 évi, Szelesan Györgyöt 14 évi és Traudofin Pált 12 esztendei fegyházra; pedig biztosithatom a közvádló királyi ügyész urat, a ki mint nemes emberbarát és hivatásának feladatait teljesen méltató ügyész kétségtelenül érdeklödni fog az ügy iránt és a kinek az iratokat teljesen rendelkezésére bocsátom, hogy a gyanus jelenségek, melyek Dogariu és társai ellen felmerültek, ezerszer sulyosabbak voltak és biztosabbaknak látszottak, mint azok, melyek Farkas és társai ellen fenforognak. A törvényszék elvégre bolond észszel elitélte öket és a cs. k. törvényszék itt Temesvárott az itéletet 1858. jan. 26-án tartott ülésében 10,874. sz. alatt hozott itéletével helyben hagyta; a vádlottak felebbezése daczára is a szegény embereket elvitték kit Lipótvárra, kit Illavára, családjukat szétverték, elpusztitották, mindenüket elvették, elliczitálták; némelyiknek gyermeke és családja volt, némelyiknek nem; az földönfutóvá lett, apjuk, anyjuk elhalt, elpusztult, feleségük, gyermekeik koldusokká lettek! 1872-ben a Szegedre delegált aradi törvényszék elött az igazi tettesek tette bebizonyult, akkor a biróság ártatlanoknak nyilvánitotta ezeket, de a 3 közül már csak egy élt, kettöt vasban és a börtön földjében temették el, de egy még élt, Szelesan György. A biróság nem értesitette öt, hogy ártatlannak lett nyilvánitva; kiállott 14 esztendöt és három esztendei vizsgálati fogságot. Ezek itt még csak nyolcz hónapot ültek, tehát a kir. ügyésznek van még ideje — ha ugyanugy akar ezekkel is eljárni — mig a három esztendö letelik. Tizenhét esztendöt állott ki tehát Szelesan György a legsulyosabb fogságban; a ki bement mint fiatal ember bünösen, a budapesti itélö tábla 1874 november 6-án 20,541. számu itéletével kijött; ártatlannak nyilvánitva mint öreg, összetört ember, kinek családja megsemmisült, vagyona megsemmisült és egész élete megsemmisült. Él még most is Torontál vagy Temes vármegyében. Megbizott engem az iránt: szerezzek számára elégtételt. Azt mondottam, hogy nem lehet; a mindenható isten sem képes egy birói botlásért elégtételt szerezni. Annak a királyi táblai tanácsnak, mely ártatlannak nyilvánitotta Szelesan Györgyöt és társait és megadta nekik a jogot, hogy polgári uton keressék kárukat; ezen tanácsnak Fabinyi Teofil volt az elnöke, ki késöbb Magyarország igazságügyi minisztere lett, s midön Szelesan kiszabadult, elsö folyamodása ehez a miniszterhez volt intézve, azt mondván: uram! ártatlanul elitéltek; tévedett a biróság! Igaz, hogy jelenségek voltak ellenem nagy sereggel, de már ártatlannak voltam nyilvánitva, s nem adták tudtomra. 17 évet ültem benn a börtönben; most szabad vagyok. Koldussá lettem; feleségem gyermekeim semmivé lettek. Tizenhét esztendei szenvedés és annyi vizsgálati üldöztetésért, adj nekem valami kárpótlást. Ahoz a miniszterhez folyamodott, kinek elnöklete alatt a biróság öt ártatlannak nyilvánitotta. És tisztelt közvádló kir. ügyész ur! közölni fogom, hogy micsoda választ adott neki a miniszter. Azt mondta: a törvény nem parancsolja, hogy én neked kárpótlást adjak. Méltányossági indokból adhatnék, de nincs reá pénzem, nem ád az ország! És akkor az az szegény ember hozzám jött, hogy szerezzek neki elégtételt. Nem lehet tisztelt közvádló kir. ügyész ur, mert a birói tévedés irtózatos sorsot mért arra, kit áldozatul ejt, olyat, milyet maga az isteni gondviselés sem tud segiteni. És most t. közvádló kir. ügyész ur itt is jelenségekkel állunk csak szemközt és egy azokra alapitott sulyos váddal. Szelesan még él azok közül, kiket ártatlanul elitéltek. Idéztesse ide ezt a Szelesánt szakértönek, hogy bünösök-e ezek vagy nem. Szabad-e itéletet hozni akkor, mikor nem biztos, hogy mi a bűntény és ki követte el azt? Bezárom szavaimat, itéljen a biróság!

GYÁSZROVAT.

Szitás János állami tanitó-képezdei gyakorló iskolai tanitó Déván márczius 28-án élete 36-ik évében Déván meghalt.

A közönség köréből.

13231 VÉGHLESI
VERA FORRÁS.
Hazánk **legtisztább, legolcsóbb** és **legjobb** szénsavdus, égvényes **SAVANYUVIZE, Véghles-Szalatnán,** Zólyommegye, mindig friss töltésben kapható a budapesti föraktárban
Erzsébet-körut 56. szám.
Telefon összeköttetés. **Számos raktár a vidéken**

KLEIN D.
Budapest, IV., váczi-utcza 13. szám I. emelet.
T. cz. Mélyen tisztelt megrendelöimnek és a n. é. uri közönségnek van szerencsém [illegible] zives tudomására hozni, hogy a bekövetkező **tavaszi, nyári évadra férfiruha-műtermem a legujabb angol divatkelmékkel** már teljesen felszerelve lévén, dus választékot nyujt exquisit **különlegességekben.**
Ez alkalommal tiszteletteljesen kérem t. cz. megrendelöimet, miszerint n[illegible] becsü megrendeléseit idejekorán megtenni kegyeskedj[illegible] gy valamennyi igényeknek [illegible]

BODEGA
hideg ételek, bel- és külföldi borok, cognac, pezsgő és likörök poharankint. 13440
EMMERLING, zsibárus-utcza 5.

TÁVIRATOK.

Bécs, márcz. 30. (Az *Egyetértés* tudósitójának távirata.) A delegáczióktól kérendő katonai póthitelt illetőleg a M. R. arról értesül, hogy az valószinüleg nem lesz 400,000 forint.

Bécs, márcz. 30. (Az *Egyetértés* tudósitójának távirata.) Báró Rodich táborszernagy sulyosan megbetegedett.

Bécs, márcz. 30. (Az *Egyetértés* tudósitójának távirata.) Caprivi kanczellárnak Kálnoky külügyminiszterrel való találkozásáról diplomacziai körökben még semmi bizonyosat nem tudnak.

Bécs, márcz. 30. (Az *Egyetértés* tudósitójának távirata.) A kömüves és kőfaragó legények ma elhatározták a sztrájkot.

Bécs, márcz. 30. (Az *Egyetértés* tudósitójának távirata.) A Vaterland czimü klerikalis lap szenzáczióti keltő czikkében sulyos vádakkal illeti br. Scudier ny. táborszernagyot s azt állitja, hogy a táborszernagy legközelebb kilép az osztrák-magyar államvasutak igazgatóságából, mert vele többé az osztrák kereskedelmi minisztérium nem érintkezik. Az idézett lap azt állitja, hogy a minisztérium azért szakitotta meg az összeköttetést a táborszernagygyal, mert az sulyosan kompromittálva van a *Tatarczy*-féle csődügyben. Scudier ugyanis egyik budapesti ügyvéd által százezer forintos követelést jelentett be. Ez a követelés bélyegtelen okmányon alapult, s a törvényszék azt visszautasitotta, majd az osztrák hatóságokhoz került az okmány s azt nagy összeg erejéig megfelebbezték Scudier szegénységére s arra hivatkozott, hogy Tatarczy nagy összeg erejéig megkárositotta. Az osztrák pénzügyminiszter erre elengedte a birságot. Ekkor jött rá az osztrák kormány, hogy a Scudier abban az időben, mikor Tatarczy bérelte a Herkules-fürdőt, megállapitották a bérösszeget, kormánybiztos volt a Herkules-fürdőben, s ezzel magyarázták meg, hogy miből származik a százezer forintos követelés, s az idézet lap ezzel magyarázza meg, hogy a kereskedelmi minisztérium miért nem érintkezik Scudierrel s annak épen azért kell kilépni az igazgatótanácsból. A Montagsrevue ez adatokkal szemben hiteles forrásból arról értesül, hogy Tatarczy bérszerződését még Scudier elődjével kötötte meg s ő neki semmi befolyása nem volt erre az ügyre, melyet a temesvári jószágigazgatóság, majd a pénzügyminiszter fejezett be végleges szerződéssel. Tény az, hogy Scudier több részletben százezer forintot kölcsönzött Tatarczynak. A táborszernagy vagyona gyarapodásának az a titka, hogy tizenkétezer forint jövedelme mellett szüken él. Scudier a Vaterlanddal szemben a törvényes lépéseket fogja megtenni.

Berlin, márcz. 30. Tegnap este a munkásvédő értekezlet tagjai közül sokan estélyre voltak hivatalosak a császárhoz. *Herbette* franczia nagykövet is meghivta magához az értekezlet néhány tagját.

Belgrád, márcz. 30. Az itteni és külföldi lapok ama hirével szemben, hogy *Milán király* azt kivánta, hogy egy haladópárti választássék az államtanácsba s javaslatba is hozott két jelöltet, a hivatalos lap kijelenti, hogy *Milán* király, az állami ügyek dolgában senkivel sem állván összeköttetésben, sem közvetve, sem közvetlenül nem gyakorolhatott semmi befolyást az államtanácsosok kijelölésére.

Belgrád, márcz. 30. (Az *Egyetértés* távirata. M. R. *Gruics* Száva miniszterelnök a tegnapi diplomácziai fogadtatáson azzal a megjegyzéssel notifikálta a kabinet-rekonstrukcziót, hogy általa sem a belügyi, sem a külügyi politka változást szenvedni nem fog. A jelenlegi kabinet c a: átmeneti minisztérium, melynek kiegészitése a szkupstina befejezése után várható minden valószinüséggel, de a jelenlegi miniszterek maradása a jövőre is biztositva van. A ma megjelent ellenzéki lapok a helyzetre nézve figyelemre méltónak találják, hogy az uj kabinet sem be nem mutatta magát a szkupstinának, sem a szkupstinától a szokott bizalmi nyilatkozatot ki nem kérte. Oroszországból tegnap megint 28,000 frank segély érkezett Mihály metropolitához a montenegrói bevándorlók fölsegélyezésére.

Róma, márcz. 30. A «Stefani» ügynökség merő ...en alaptalannak nyilvánitja néhány lapnak azt a hirét, hogy a minisztériumot átalakitanák.

Páris, márcz. 30. *Münster* gróf német nagykövet ideérkezett.

Páris, márcz. 30. A saint-eloyi és puy de dôme-i kőszénbányákban *kitört a sztrájk*. Az egész bányavidéken nagy az izgatottság.

Barcelona, márcz. 30. Attól tartanak, hogy a sztrájkoló munkások száma már megüti az ötvenezret s hogy Kataloniában az összes gyárakat be fog kelleni csukni.

Madrid, márcz. 30. A *szenátus* és a *képviselőház* hétfőre halasztották *Daban* tábornok ügyének tárgyalását. *Canovas del Castillo* a kormány ellen fog szólani.

Athén, márcz. 30. Hir szerint a hajóraj nem megy Corigóba. Az izgatottság csillapul.

KÖZGAZDASÁG.

Belgrád, márcz. 30. A hivatalos lap közli: a dohánymonopoliumra vonatkozó szentesitett törvényt.

Pétervár, márcz. 30. A pénzügyminisztérium közlönye közli az ideiglenes adatokat *az 1889. évi tényleges bevételekről* és kiadásokról. A rendes bevételek 922.564,000 rubelre rugtak, tehát 57.101,000 rubellel haladták meg a költségvetési előirányzatot és 24.356,000 rubellel az 1888. évi bevételeket. Az 1889-iki költségvetésben nyitott hitelek 860.955,000 rubelre rugtak, melyeken tul csak 7.000,000 rubelnyi tulkiadás történt az uj konszolidált kötvények szelvényeinek kifizetésére, minthogy a szelvények most deczember 20-kán (ó-naptár szerint) és többé nem az ujév elején fizetendők. Az összes rendes kiadások tehát 867.955,000 rubelre rugtak és igy a rendes bevételek a rendes kiadásokkal szemben 54.609,000 rubel többletet mutatnak. A rendkivüli bevételek, melyek 9.379,000 rubelre voltak előirányozva, tényleg 61.032,000 rubelt tettek ki, tehát 51.653,000 rubellel haladták meg az előirányzatot. A rendkivüli kiadások 102.207,000 rubelre rugtak, mely összegből 34.207,000 rubel a költségvetésben volt előirányozva, 68 millió pedig az 50 milliónyi 5%-os aranyjáradék és az államkincstár 18 milliónyi kölcsöneinek amortizálására lett forditva. Az 1889. év egész budgetje tehát 13½ millió rubel fölösleget mutat, mely 1890-ben felhasználható s a melyhez még hozzájárulnak az 1889. évi hitelek, melyek eddig még nem vétettek igénybe.

ÜZLETI HETI SZEMLE.

(II. rész.)

— márcz. 29.

Szeszüzlet. (Az *Egyetértés* tudósitása.) A hét elején ismét élénkebb volt a forgalom, de most ismét csökkent; az érdeklődés is élénkült s az ünnepek után nagyobb vételek vannak kilátásban. Eczet-szeszben nagy a kereslet, mivel az eczetgyártást most kezdik. Denaturált szeszből is nagyobb mennyiségek vásároltattak. A kivitel, mely most csak Kelet-Európára és Olaszországra terjed ki, folytonos ugyan, de nem jelentékeny s csekély befolyással van az árakra. — Jegyzések: Adózott finomitott szesz 49.75—50 forint nagyban, 50.25—50.75 frt kicsinyben, 45 frtos jutalékon kivüli adózatlan nyers áru 14.25—14.50 forint, finomitott 15.25—15.75 frt. Denaturált szesz 20—20.25 frt nagyban, 21—22.25 frt kicsinyben. Sajtó-élesztő szesz 51—51.25 frt, 10,000 L.%-kint nettó, hordó nélkül.

Élelmiszerek. (Halasi és társa czég jelentése az *Egyetértés* számára.) Tojás: Az e heti üzlet élénk volt. A behozatal még mindig gyönge és az árak állandóan szilárdak maradtak. Baromfi e héten keresett czikk volt és magas árakat fizettek. Burgonya: E héten meglehetős mennyiségben érkezett, annak elhelyezése könnyü volt. Szép sárga áru 2—2.10 frton kelt mmázsánkint. — Jegyzéseink következők: Élő hizlalt liba 6—6.20, vágott 5.80—6, sovány 2.80—2.90, hizlalt kacsa 2.10—2.20, sovány 1.30—1.50, csirke 1.20—1.40, kappan 2.10—2.30, pulyka 5.20—5.50, mind párjával. Tojás I. 44½—45, II. 46—47 drb frtonkint. Vaj I. 90—95, II. 80—85, burgonya sárga 2—2.10, rózsa 1.80, vereshagyma 8, sárga 9—9.50, fokhagyma 24.25 mmázsája.

Petroleum. (Schiff Bezsö tudósitása az *Egyetértés* számára.) A készáru üzlet a lefolyt héten a tartósan szép idő következtében lanyha volt, mig a határidő üzlet folytonosan élénk, Jegyzünk változatlanul szilárdan I. r. valódi amerikai áruért 21⅜ frttól 22 forintig, I. r. valódi orosz áruért 20¼ frttól 20.50 forintig, I. r. valódi erdélyi áruért 20 frttot 100 kgrkint Budapestről szállitva, készpénzfizetés mellett, levonás nélkül. Alárendeltebb minőség, gyulékonysági foka szerint 1—1.50 frttal olcsóbb.

Sertésüzlet. (Az első magyar sertéshizlaló részvénytársaság jelentése az *Egyetértés* számára.) Az e heti üzlet csökkenő árak mellett lanyha volt. — Heti átlagárak: Magyar válogatott áru 240—320 klg. nehéz 48—49 kr, 180—240 klg. 47—48 kr, öreg 300 klgnál sulyosabb 44—46 kr, vidéki sertés 45—46 kr. Tranzitóban: szerb 44—47 kr, tiszta suly kilogrammonkint. Eleségárak: uj tengeri 5.25 frt, árpa 7.20 frt, Kőbányán átvéve. Helyi állomány: márczius 21-én maradt 128782. Felhajtás: Alvidékről kövér 618, sovány 613, Szerbiából 1779, magy. államvasuttal kövér 2763, sovány 5902, vidéki felhajtás 268, együtt 11943, összesen 240,725. Elhajtás: Felvidékre 87, Bécsbe 1080, Bécsujhelyre 110, Csehországba 1259, Bodenbachon át 586, Zsolna Oderbergen át 35, budapesti fogyasztás 2663, kőbányai fogyasztás 300, környékre 200, magyar államvasuttal 654, együtt 6974, maradt állomány 133,750. A részvény-szállásokban 15542 drb van elhelyezve. Az egészségi és tranzitó szállásokban maradt márczius 21-én 3616, felhajtás Szerbiából 1779, együtt 5395, felhajtás 1424, maradt állomány 3972 és pedig 3471, szerb. 500 román. Az egészségi szemlénél január 1-jétől máig 134, a fogyasztás alól kivonatott és technikai czélokra feldolgoztatott.

Gyarmatáruk. (Wertheimer és Frankl czég tudósitása az *Egyetértés* számára.) A lefolyt héten is élénkebb volt a forgalom, valószinüleg az ünnepek árukeletének emelkedése miatt, a mi ugy a helyi piaczon, mint a vidéken is konstatálható volt. *Czukor:* E czikk ismét élénktelen volt, mert ugy a kereslet, mint a kinálat hiányzott. E kedvetlen hangulatnak oka a csökkenő amerikai jegyzésekben keresendő; miután a jelenlegi belföldi jegyzések a kiviteli paritáshoz közel állanak, a külföld valószinüleg nemsokára résztvesz a bevásárláson és az által majd élénkül az üzlet. A márczius hóra előre eladott mennyiségekből nagyobb tételek az Elbán elszállittattak, mi által a belföldi készletek meglehetősen ritkultak. A helyi piaczon az átlagárak a következők: finomitott 33.50—34.25 frtig, koczka 35—35.50 frtig, hulladék (pilés) 32.50—33 frtig fogyasztási adó nelkül. *Kávé:* A határidő-piaczoknál ismét jobb jegyzések érkeznek; az effektiv üzlet a jelenlegi szükségletre szoritkozik, mivel a vevők a mostani árakhoz nagyon nehezen tudnak hozzászokni. *Rizs* jelentékenyen emelkedett, mert az olasz kormány az eddigi 5 lira kiviteli premiumot megszüntette; indiai fajok Brémában ma 2 márkával drágábbak vámmázsánként, mig olasz áru az eddigi kiviteli premiumnak megfelelően emelkedett. — *Füszerek* változatlanok.

Kézmü-, rövid-, norinbergi- és diszmü-áruk. (Leipniker Manó tudósitása az *Egyetértés* számára.) A végeredmény márczius második felében a Józsefvásárt is beleszámitva igen jó volt, főtényezője volt ennek a gyönyörü tavaszi időjárás, továbbá a zónatarifa. Daczára, hogy a vásárok már mindinkább vesztenek jelentőségükből, az idei tavaszi üzletnek a Józsefvásár adta meg az élénkséget, remélhető, ha az idő ily kedvező marad, a tavaszi üzlet jól fog sikerülni. Miután sok vevő jelent meg a piaczon, a készpénzbeli üzlet jó volt, az utazók üzlete ellenben nem jól ment, de ha az idő szép marad, ez is megjavul. Daczára a kedvező forgalomnak nem lehetett jobb árakat elérni, mivel a kereskedők igen előzékenyek voltak és a vevők ezt ki is tudták aknázni. Nagyobb forgalom volt a következő árukban: Kottonok, kanevák, zezhire, fehérnemü, siffon, nadrágszövetek, ruhaszövetek, konfekczióáruk, kéknyomatáruk, kottonkendők, pamutvásznak, gyapju s posztóárukból, legjobban kamgarnban volt a kereslet, de másféle sötét szinü kelme is jól kelt el. Selyemáruk kelete gyenge, kivéve kendők, s sötét szöveteket parasztmintákban. Rövid s szövött árukból harisnyák, kapczák, szövött keztyük, angol orsó czérna, kártya czérna, selyem szalag, cseh- és szibériai kártya czérna, kötőfonál, szövőfonál, mosható szalag, munkás fehérnemü, gallérok, kézelők keltek jól el. Norinbergi- s diszmüárukból majdnem valamennyi áruczikk volt forgalomban, névszerint a következők: Dohányzószerek, evőeszközök, horgoló aczél, csont-, szarv s szövetgombok, tüáruk, sétabotok, bőráruk, palatáblák, panoráma áruk, gummi ballonok stb. Stearin- s parafin-gyertya, élain és velő-szappan, kelete nem volt kielégitő. A pénzbehajtás javult, de a hátralékok még mindig nem csökkennek. Fizetési képtelenségek jelentéktelenek.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

‡ **Az Adria magyar tengeri hajózási részvénytársaság** ma tartotta évi rendes közgyülését *Burchard* Konrád elnöklete alatt. A közgyülés határozatképességének konstatálása után az elnök sajnálattal jelenti be, hogy a társulat elnöke, *Szapáry* István gróf gyengélkedése miatt nem lehet jelen a közgyülésen s bemutatja *Batthyány* Tivadar gróf kormánybiztost. Az igazgatósági jelentést, melyet nagyon bő kivonatban már lapunk márczius 25-ki számában közöltünk, a közgyülés *Máttyus* Arisztid inditványára felolvasottnak tekintett, jóváhagyólag tudomásul vett és a felügyelőbizottság jelentésének meghallgatása után az igazgatóságnak következő javaslatait fogadta el egyhangulag: A mérlegben kitüntetett 187191 forint 63 krnyi tiszta nyereség 5%-a, vagyis 9,310 frt 85 kr. a tartalékalaphoz csatoltassék; az igazgatóság tagjai között 10%-nyi jutalék 11,440 frt 61 kr. felosztassék; a 8. sz. részvényszelvény ez évi ápr. hó 1-jétől a társaság fiumei-, a pesti magy. kereskedelmi bank budapesti és a kk. priv. oest. Länderbank bécsi pénztárainál 8 frtjával beváltassék, a mi 100,000 frtot tesz ki; a tartalékalap további 46,531 frt 79 kr. összeg hozzácsatolása által 100,000 frtra felemeltessék; a nyugdijalap 4,750 frt összeggel dotáltassék, és végül a fenmaradó 14,183 frt 70 kr., valamint a mult évről áthozott 974 frt 68 kr uj számlára vitessék át. A közgyülés az igazgatóság és a felügyelő bizottság számára a mult évre vonatkozó felmentvényt megadta, továbbá az igazgatók jelenléti diját és a felügyelő bizottság évi diját az eddigelé szokásban volt összegben állapitotta meg, végül a felügyelő bizottság tagjaivá ujolag egyhangulag megválasztattak: *Lichtenstein* Lajos, *Bischitz* Lajos, *Kern* Gusztáv, *Ullmann* Emil, *Kolozsváry* Lajos dr. és *Kilényi* Béla.

IPARÜGYEK.

— **A technológiai iparmuzeum** *rajzkiállitását* ma délelőtt 9 órakor nyitotta meg gr. Zichy Jenő a muzeum felügyelő bizottságának elnöke nagy számu közönség jelenlétében. Hegedüs Károly főigazgató előterjesztése szerint a muzeumban három rajztanfolyam volt az elmult téli időszak alatt és pedig az asztalos, lakatos és bádogos és a kocsigyártó iparosok számára. A tanfolyamra felvétetett 85 iparossegéd; ezek közzül elvégezte 50 segéd és pedig 35 kiváló, 15 pedig megfelelő eredménynyel. Készitettek összesen 417 rajzlapot. Kiváló szorgalmuk és előrehaladottságukért 1—1 db aranyból álló kormányjutalomban a következő segédek részesültek: Süle Jenő, Érsek László, Bolhai József, Rajtók Géza, Kovács Imre asztalos, Tiszó József, Fantoli János, Gál Ferencz, Keyser Nándor lakatos, Héber Mór, Bach Jakab, Diamantstein Lajos bádogos, Zsendovics Endre, Zányi Nándor, Kiss Dávid, Varga Ambrus, Varga Miklós és Jordán István kocsigyártósegédek. — A *Thék* Endre b. tag által felajánlott 5 darab aranyból Dávid András asztalossegéd 3, Prohászka Lipót pedig 2 darab arany jutalomban részesült. — Zichy Jenő gróf kiosztván a jutalmakat beszédett intézett az iparosokhoz, buzditván őket a rajztanfolyam szorgalmas látogatására. Végül köszönetet mondott a rajztanfolyam tanárainak Gaul Károlynak, Illés Aladárnak és Britz Jánosnak, valamint Thék Endre b. tagnak a felajánlott jutalmakért, s a kiállitást megnyitottnak nyilvánitotta, mely két hétig, vagyis április hó 13-ig lesz nyitva.

KERESKEDELEM ÉS TŐZSDE.

****Az országos keresztény segélyző és fogyasztási szövetkezet** ma tartotta évi rendes közgyülését. *Czirer* Ákos igazgatósági elnök a közgyülés határozatképességét konstatálván, elnökül *Bock* Jánost, jegyzőkül dr. *Blum* Jánost és *Adami* Mihályt választotta meg, jegyzőkönyv hitelesitőkül pedig *Skultéty* Imre Gyöngyösről és *Luksits* Ambrus Somogy-Kilitiből. Az üzleti nyereség 2292 frt 62 kr. Az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak a felmentvény megadatván, megválasztattak az igazgatóságba *Hentaller* Lajos, *Szentiványi* Sándor. *Varga* János és *Kammermayer* Gábor; a felügyelő bizottságba *Madarász* Jenő orsz. képviselő, dr. *Kiss* János a szent István-társulat igazgatója, *Heimbach* János nagykereskedő, *Baumgarten* Ignácz és *Csécsi* N. Miklós.

** **Az általános waggonkölcsönző társulat** ma tartotta évi rendes közgyülését *Penczen* Ágost elnöklete alatt. Az igazgatósági jelentést, melyet *Hartenstein* Zsigmond igazgató olvasott fel, konstatálja, hogy a lefolyt üzletév eredménye kielégitő volt A társulat a mult évben 206,985 frt 44 krt vett be, melyből a kiadások levonása után 141,670 frt 35 kr marad tiszta nyereménykép. Ezen összegből a részvénytőke 5%-ára 60 ezer frtot, a tartalékalapra 4083 frt 52 krt s jutalékra 8167 frt 4 krt forditottak. A fölösleg tehát a mult évi nyereség áthozatallal 87,106 frt 26 krt tesz ki. Ezen összeg hovaforditására az igazgatóság inditványozza, hogy beruházásokra 41,142 frt 66 krt forditsanak, a részvényeseknek osztalékul 24,000 frtot fizessenek ki, vagyis részvényenkint 5 frt 60 krt s a fenmaradó 21,963 forint 63 krt uj számlára vigyék át. Az igazgatósági jelentés végül kegyeletes szavakkal adózik a felügyelő bizottság elhunyt elnöke, Visi Imre emlékének s inditványozza, hogy a társulat részvétének a mai közgyülés jegyzőkönyvében is kifejezést adjon. A felügyelő bizottság jelentésének felolvasása után a közgyülés a jelentéseket tudomásul vette, az igazgatóság inditványait elfogadta s a szokásos felmentvényeket megadta. Végül a társulat alapszabályainak néhány szakaszát változtatták meg.

** **Az első magyar szövő és kötőgyár részvénytársaság** ma tartotta rendes közgyülését Németh Imre min. tanácsos elnöklete alatt. Az igazgatósági jelentés felemliti, hogy a mult évben eszközölt tőke felemelés és az ezzel kapcsolatban kibocsátott részvények összege teljesen befolyt és azonnal hozzáfogtak a telep kibövitéséhez és a termelőképesség fokozásához. Az uj gyárat Váczott állitották fel és ugy Vácz város hatósága, mint az osztrák-magyar államvasut a legnagyobb előzékenységgel megkönnyitette a hazai iparra oly fontos gyár felállitását. A gyár november hóban már üzembe is volt hozva és azóta minden fennakadás nélkül müködik is és a legszebb reményekkel kecsegtet. Daczára a leirásoknak és az épitkezésekbe fektetett összegeknek a részvénytőke teljesen épségben maradt és az idei kiadások többlete böven fedezve van a tavalyi áthozatallal, ugy hogy még 1000 frtnyi többlet a jövő évi számlára is átiratik. A közgyülés a jelentést jóváhagyólag tudomásul vette s a felmentvényt ugy az igazgatóságnak, mint a felügyelő bizottságnak megadta.

** **Az értéktőzsdén** a mai vasárnapi magánforgalom, daczára a jobb frankfurti esti árfolyamoknak lanyha volt és osztrák hitelrészvény 307.50-től 307.10-ig köttetett.

GAZDASÁGI KÖZLEMÉNYEK.

* **A gazdakör** ma tartotta évi rendes közgyülését a Haris-bazárban levő helyiségében *Bujanovich* Sándor alelnök elölülése mellett. Elnök bejelenti a kör elnökének *Szapáry* Istvánnak leköszönését, mit a közgyülés sajnálattal tudomásul vesz, s miután a kör ugy is a feloszlás stádiumában van, uj elnököt nem választ, hanem teljhatalmat ad az igazgatóságnak, hogy a kör ügyeit továbbra is vezesse. *Peregriny* János titkár felolvassa azután az igazgatóság jelentését, melyben elmondatik, hogy az igazgatóság a körülményekkel számolva, igen beható megfontolás tárgyává tette azon kérdést, hogy a «Gazdakör», mint a gazdasági érdekek előmozditása érdekében alakitott testület minő körülmények között volna fentartható. Minthogy azonban, a tag dijakból befolyó jövedelmek a dologi kiadásokat sem fedezik a számvizsgáló bizottság legutolsó ülésében felhivta az igazgatóságot, hogy a közgyülés elé azon inditványnyal lépjen fel, hogy a «Gazda kör» mint az orsz. magy. gazdasági egyesület önálló szakosztálya szüntesse be müködését, s az alapszabályok értelmében összes vagyonát, emlitett egyesületnek oly megkereséssel adja át, hogy azt mint külön alapitványt kezelje. Felolvastatott azután a számvizsgáló bizottság és pénztárnok jelentése, s az azokban foglalt részletes adatok alapján ugy a bizottságnak, mint *Bossányi* László gazdának és dr. *Peregriny* János titkárnak a felmentvényt megadta. A kör további felállására vagy megszüntetésére nézve azonban érdemleges határozat nem volt hozható, mert erre vonatkozólag az alapszabályok megkivánják, hogy a kör tagjainak ⅓-a legyen jelen; f. évi ápril hó 27-re tehát uj közgyülést tüztek ki, a mikor tekintet nélkül a tagok számára fognak határozni.

NAPIREND: márczius 31-én.

Naptár: Hétfő. — **Róm. kath.:** Amosz pr. — **Prot.:** Kornélia. — **Görög-orosz:** (márcz. 19.) Kricsánt és D. — **Zsidó:** (Nisan 10.) Móz. növ. hal. — **Nap kél** 5 óra 45 p., nyugsz. 6 óra 25 p. — **Hold kél** 12 óra után délután, nyugsz. 4 óra 2 p. reggel.

Miniszterek nem fogadnak.

A fővárosi pénzügyi és gazdasági bizottság ülése d. e. 10 órakor a régi városházán.

A fővárosi magánépitészeti bizottság ülése d. u. 5 órakor az uj városházán.

A magy. tud. akadémia összes ülése d. u. 5 órakor.

A magyar gazdasszonyok orsz. egyesületének XXIX. évi rendes közgyülése d. u. fél 4 órakor az uj városházán.

A nemzeti zeneiskola hangversenye este 7 órakor.

A budapesti kereskedelmi és iparkamara teljes ülése d. u. 4 órakor.

Felelősszerkesztő: **Csávolszky Lajos.**

SZINHÁZAK és MULATSÁGOK.

NEMZETI SZINHÁZ.
Évi b. 78. Havi b. 26.
Budapest, márczius 31-én.
Széchy Mária.
Történeti vigjáték 3 felvonásban. Irta Dóczi Lajos.

Személyek:

Gr. Széchy M.	Jászay M.
Gr. Széchy K.	Rákosi Sz.
Gr. Széchy E.	Lánczy I.
Illésházy G.	Szacsvay
Br. Lisztius	Szigeti I.
Wesselényi F.	Nagy Imre
István	Horváth
Gombkötő	Abonyi
Vadász	Latabár
Kádas	Körösmezei
Budaházy	Egressi
Porkoláb	Pintér
Hadnagy	Faludi
1-ső katona	Sántha
2-ik »	Tóth

Kezdete 7 órakor.

VÁRSZINHÁZ.
Nagy-b. 74. Havi-b. 13.
Budapest, márczius 31-én.
Tell Vilmos.
Regényes opera 3 felv.
Kezdete 7 órakor.

M. KIR. OPERAHÁZ.
Budapest, márczius 31-én.
Az operaház zárva.

NÉPSZINHÁZ.
Budapest, márczius 31-én.
Blaha L. assz. mint vendég.
NÁNI.
A népszinház 1888. évi pályázatán 100 aranynyal jutalmazott eredeti népszinmü dalokkal 3 felv. Irta Follinus Aurél.

Személyek:

Kreuzer M.	Németh
Náni	Blaha L.
Szepi	Kassai
Özv. Molnárné	Pártényiné
Józsi	Vidor
Bódi	Gyöngyi
Szilárd Péter	Ujvári
Róza	Csongori M.
Lupi bácsi	Horváth V.
Sándor	Szirmai
János	Nárczisz
Egy vendég	Hidasi
Szakácsnő	Vedres G.
Szolgáló	Kézdi J.
Béres	Gömöri
Kocsis	Pécskai

Kezdete 7 órakor.

Szinházi játékrendek.

A nemzeti szinház játékrendje: *Kedden*, 1-én: Örök törvény. Havi bérlet 1. szám. *Szerdán* 2-án: Vadorzók. Havi bérlet 2. szám. *Csütörtökön*, 3-án: Iskariót. Havi bérlet 3. szám. *Pénteken*, 4-én: A szinház zárva. *Szombaton*, 5-én: A szinház zárva. *Vasárnap*, 6-án: Mátyás király lesz. Hüség próbája. Mátyás fia. Rendkivüli bérletszünet. Mátyás király halálának 400-dik évfordulója.

A m. kir. operaház játékrendje. *Kedden*, 1-én: Templomos és zsidónő. Babatündér. Évi bérlet 61. sz. Havi bérlet 1. sz. Rendes árak. *Szerdán*, 2-án: Az operaház zárva. *Csütörtökön*, 3-án: Álarczos bál. Prevost H. ur vendégfelléptével. Nap és föld. Évi bérlet 62. sz. Havi bérlet 2. sz. Rendes árak. *Pénteken*, 4-én: Az operaház zárva. *Szombaton*, 5-én: Az operaház zárva. *Vasárnap*, 6-án: Troubadour. Prevost H. ur vendégfelléptével. Bérletszünet 4. sz. Rendes árak.

A népszinház játékrendje. *Kedden*, 1-én: Slavianszky Agreneff orosz énekes társaságának vendégjátéka és az Almában beszél egyfelvonásos vigjáték, bérleten kivül fölemelt kelyárakkal. *Szerdán*, 2-án: Slavianszky Agreneff orosz énekes társaságának vendégjátéka és az Álmában beszél egyfelvonásos vigjáték, bérleten kivül fölemelt helyárakkal. *Csütörtökön*, 3-án: Mátyás király emlékezetére Mátyás diák, Blaha Lujzával. *Pénteken*, 4-én: A szinház zárva. *Szombaton*, 5-én: A szinház zárva. *Vasárnap*, 6-án: A sárga csikó.

Vad Amerika!
Ma előadás az állatkertben
a világhirü Dr W. F. CARVER, lövészek királya
30 vad Sioux indiánus, 30 Cow Boys, Mexikóiak, 100 amerikai ló, be nem nyargalt Bocker lovak Texasból, valódi és érdekes jelenetek Észak-Amerika nyugatából.
Bővebb felvilágositással a külön hirdetések szolgálnak.
Beléptí dij 30 kr, ülőhely 1 frt, páholyszék 2 és 3 frt.

Első fővárosi Orpheum.
Igazgató: SOMOSSY KÁROLY.
Nagymező - utcza 17. sz. alatt.
Ma nagy előadás.
Mr. Roche fellépte
12 idomitott farkassal.
Fellépnek továbbá az összes szerződtetett müvészek.
Minden vasár és ünnepnap két előadás; az első kezdete ½4 órakor, a másiké pont 8 órakor. 13636

Közlekedési utmutató.

Megjelent legutóbb az Egyetértés márczius 29-diki számában.

Ezen hirdetési rovatban minden szó egyszeri beiktatása közönséges petit betükből 2 krral, a compact betükből szedve 4 krajczárral fizetendő.

KIS HIRDETÉSEK

Minden hirdetésre felvilágositást ad a kiadóhivatal ingyen. Czimmel ellátott hirdetések minden közlése után még 30 kr. bélyegilleték is fizetendő.

Csak oly levelekre válaszolunk, melyekkel a válaszra szükséges levélbélyeg vagy levelezőlap beküldetik, és a hirdetés alatt álló szám közöltetik.

Legfinomabb csontlevélpapir **ADRIA** Egy doboz ára 1 frt. RIGLER JÓZSEF EDE levélboriték- és papirnemü gyára BUDAPESTEN. Kapható papirüzletekben. 12437

Eladás.

Használt és uj **pénz-szekrények** rendkivül olcsó áron kaphatók a bécsi pénzszekrény gyári raktár **Budapest, V., Bálvány-utcza 6. sz.** 13090

Eladó vetőmag. Hófehér mezei gyalog paszuly, zsákkal, locs homorodi vasuti állomás 100 kilónkén 10 frtért. Gróf Haller János Homorod Héviz. 13419

Lóheremag
Szatmárvidéki ... 30—35 frtért
Felsőmagyarországi **arankamentes** ... ... 40 frtért
kapható
Haldek Ignácznál ...czen 13378

Véd-jegy.

SACK RUDOLF
eredeti gyártmányai ugymint:
Mélymivelési és egyetemes ekék, kettős és hármas ekék, hegyi és szőlőekék, kapáló és töltögető ekék, aczélfogu vasboronák, grubberek, extirpatorok, valamint sorvetőgépek, sik és dombos talajra, kapálógépek és minden talajmivelési eszközök csakis
PROPPER SAMU
váczi-körut 29. sz. a.
levő gazdasági gépüzletében szerezhetők be, hol azok mindenkor dus választékban tartatnak és mérsékelt árakon árusittatnak. 13039
Ugyanott kaphatók: minden ...nemü gazdasági gépek és eszközök is, a legelső gyárakból, kitünő minőségben, jutányos árakon.

Rendkivüli árleszállitás!
Hogy kiadásunkban megjelent
KIS-LEXIKON
(EGYETEMES ISMERETTÁR)
elterjedését általánossá s annak mindenki által való megszerzését lehetővé tegyük elhatároztuk annak árát további intézkedésünkig ideiglenesen **vászonba kötve 4 frt 40 krról csak 2 frt — krra, 1 félbőrkötésbe kötve 4 frt 60 krról csak 2 frt 40 krra, 2 félbőrkötésbe kötve 5 frtról csak 3 frtra leszállitani.**
E rendkivüli, csak rövid időre tervezett árleszállitás által módot kivánunk nyujtani arra, hogy a Kis-Lexikon, mely **a köznapi életben előforduló 100,000 kérdésre azonnal választ ad**, ne hiányozzék sem egy könyvtárban, se iróasztalon, sem irodában, hanem legyen folytonos tanácsadó, fölvilágositó és utbaigazitó akár munka, akár olvasás közben. — Miután e rendkivüli árleszállitás csak bizonyos korlátolt számu példányra nyer alkalmazást, e példányszám elkelte után ismét a régi magasb árak lépnek érvénybe.
Kapható a PALLAS könyvkiadóhivatalában Budapesten, valamint minden hazai könyvkereskedésben.

13092 **Csak valódi uraságoktól** levetett, legjobb karban levő legfinomabb uri és gyermek ruhák legolcsóbban kaphatók IV. ker., Egyetemtér 5. sz. az udvarban első bolt. Ugyanott ruhakölcsönző intézet.

Fürész és gőzmalmi berendezések, felvonógépek, transmissiók, valamint minden e szakba vágó átalakitások és javitások leggyorsabban, kitünő minőségben és jutányosan eszközöltetnek. 13137
Dallgó Lajos és Társa gépgyárában váczi-ut 40. sz.

Alkalmazást keres.
Óvadékképes gyakorlott gazda, ki az erdészet és mezőgazdaság minden ágában, különösen a czukorrépa és dohánykezelésben jártas, alkalmazást keres egy önállóan kezelendő gazdaságban. — Szives megkeresések Schell Mártonhoz Tisza-Polgárra czimzendők. 6589

Regália-bérlethez vagy gazdasági gyakornoknak ajánlkozik egy e tekintetben jártas fiatal ember, szerény föltételek mellett. Czim a kiadóhivatalban. 6633

6656 Mint **házi kisasszony** egy jó házból való fiatal hölgy, ki a házi teendőkben, valamint a zene s kézimunkában és ruha-varrásban jártassággal bir, állást keres. Levél kéretik «Házi kisasszony» czim alatt a kiadóba.

Gyakorlatilag képzett középkoru családos gazdatiszt, ki több nagyobb uradalomban kezelőtisztként szolgált, a magyar és német nyelvet tökéletesen birja, jó bizonyitványokkal rendelkezik, minden tekintetben megbizható: állandó ispáni, vagy kasznári állást keres, esetleg más biztos foglalkozást is elfogad. Igényei szerények. Czim a kiadóban. 6659

Gyakorlatilag és elméletileg képzett **asztalosmester**, 38 éves, ügyes rajzoló és számoló, kitünő bizonyitványokkal és ajánlatokkal, nagyobb asztalosmühelyben, vagy faipar-gyárban, mint üzlet-, vagy müvezető, raktárnok stb., keres alkalmazást. Ajánlatok «F. A. 6639» szám alatt a kiadóba kéretnek. 6639

Lakás és bérlet.

Fejérmegyében Duna mentén fekvő **360 holdas** jó talaju **földbirtok**, lak és gazdasági épületekkel s gazdasági fölszereléssel, eladó vagy több évre bérbeadó, eddig majorságilag kezeltetett. Vasuti és gőzhajó állomás. Gazdasági szerelvények megváltandók. Czim a kiadóban. 13352

Budapesttől egy óra járásnyira fekvő, minden kényelemmel ellátott nagy kertben, **elegáns nyaraló** azonnal kiadandó. Felvilágositás Budapesten, Muzeum-körut 15. sz. II. emelet 10. sz. ajtó d. e. 10 órától, d. u. 3 óráig nyerhető. 13426

Füszer-, üveg-, porczellán-, hentes- és mészáros-üzleteknek stb. alkalmas **sarok üzlet** és egyéb helyiségek azonnal vagy májusra kiadandók **Hunyadi-tér 8. sz.** 13237

Különféle.

«Le Progrès» bő magyar jegyzetekkel ellátott franczia hetilap, minden szombaton jelenik meg. Az uj előfizetők a lapban folyó regényt az első számtól kezdve ingyen kapják. Szerkesztőség: gyár-utcza 3. 6693

Dr. MÜLLER főtörzsorvos Miraculó-injectiója és labdacsai veszély és fájdalom nélkül pár nap alatt meggyógyitják a hugycső minden kifolyását, kankót (fehérfolyást) és pedig még elhanyagolt esetekben is, minden káros következmény nélkül. Ára Nr. I. 1 frt 60 kr, Nr. II. régibb idült bántalmak ellen 2 frt 50 kr, postán 20 krral több.
Elgyengültek kicsapongások, önfertőzés titkos ifjukori bünök, magömlés következtében, továbbá az utóbbi által előidézett elgyengült férfierő, valamint az ideg feldultság egyedül csak a világhirü **Dr. MÜLLER főtörzsorvos Miraculo-készitményei** által gyógyithatók. — Ára 3 frt 10 kr. postán 25 krral több. — **Megrendelhető a Szt-Györgyhöz czimzett gyógyszertárban Bécs, V., Wimmergasse 33.** Főraktár Budapesten, király-utcza 12. **Török József gyógyszertárában.** 13041

Pénzt **sorsjegyekre, értékpapirokra, zálogjegyekre, vidéki takarékpénztári részvényekre s arany és ezüst pénznemüekre** (tetszés szerinti kisebb részletekben is visszafizethető) **bármily összegig** olcsón ad 13250
LŐRY J. bank- és váltóháza Budapest, Hatvani-utcza 17. sz. (*Alapittatott 1876-ban.*)

A PALLAS irodalmi és nyomdai részvénytársaság könyvkiadóhivatalában kapható.
BOSZNIA és a HERCZEGOVINA
Uti rajzok és tanulmányok.
Irta **ASBÓTH JÁNOS.**
Egy-egy kötet ára **3 frt 50 kr.**
Egy-egy füzet ára ...... **30 kr.**
Előfizetés 10 füzetre bérmentes elküldéssel 3 frt.

LEGJOBB OLVASMÁNY A **PALLAS KÖNYVTÁR** EGY KÖTET **60 KR.**

NE ÖLJ. Paul Bourgettől.
MÁVRA, MEGHITT. 2 beszély. Greville után.
MARUJA. Bret-Harte után.
VIOLA. Hugh Convay után.
EGY GYENGE PILLANAT. Theuriet után.
ELTÜNT ÉKSZEREK. Angol regény.
KÉT VÉN GYEREK. Gabányitól.
SZÁRNYA-SZEGETTEN. Daudet után. 2 kötet.
EGY HALOTT TÖRTÉNETE. Maria Corellitől.
KARENIN ANNA. Tolsztoi után. 6 köt. 3 frt.
GYÖNGYSOR. B. Bajza Lenkétől.
GABRIEL KENNYON. Murray után.
BAZAROFF. Orosz regény. Turgenyev Ivántól.
A KARDOS MENYEGSKE. Szabó-Endrétől.
A MA HOLNAP NÉLKÜL. Kazár Emiltől.
KÉNYELMETLEN ÖRÖKÖS. Hugh Conwaytől.
A MOLNÁR LEÁNYA. Wilkie Collinstól és MARCO Nic Misasitól.
AZ ÁLOMLÁTÓ, UJ ÉLET. 2 beszély, Hugh Conway után.
DONCESUALDO. ESŐSMÉZES HETEK. Két beszély, Quida után.
CLÉMENCE. Eredeti regény. Irta Judith.
VENENO KAPITÁNY. Alarcon után.
ELENA. Verga után.
A TENGER LEÁNYA Schjörring után.
A KOLLEKTOR. Benedek Elektől.
AZ ELVESZETT EMBER Sutherlandtól.
A FALU URAI. Irta Tolnay Lajos.
SZEMET-SZEMÉRT. Trollope után.
A 99-ES. Grifiths Arthur után.
A ROUG-AND-READY-I MILLIOMOS. Bret-Harte után.
5 kötet megrendelése **bérmentes** megküldéssel jár.
PALLAS irodalmi és nyomdai részvénytársaság Budapesten, Kecskeméti-utcza 6. szám alatt.

Nyomatott a kiadótulajdonos: Pallas irodalmi és nyomdai részvénytársaság körforgógépén Budapest, IV., Kecskeméti-utcza 6. sz. a.